

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ჯეჯილი

საყმაწვილო სურათებიანი

ქუზნალი

იზარდე, მწვანე ჯეჯილო,
დაბურდი, გახდი ყანაო!...

•••

№ V

~~~~~  
წელიწადი მეორე  
~~~~~


თფილისი

სტამბა ი. ა. მანსუკოვისა, ლორის-მელიქოვის ქუჩა, № 28.

1891

ქართული
ნაციონალური
ბიბლიოთეკა

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 13 Августа, 1891 года.

Типографія Я. А. Мансветова, Лорисъ-Мелик. ул., д. Мдивана.

კ ა ტ ა   დ ა   ლ ო ძ ი

119
 ატამ ნასა ლოძის ლეკვი
 უნატრონო, უდედური,
 სული სოცად ევრებოდა, —
 შეებრალა უბედური.

—
 აიუვანა, უძიძავა,
 უგამდლა და გამოსარდა;
 შესტროფოდა და შეჭხნროდა,
 შვილსე ნაკლებ არ უეპრდა.

—
 მარდი, სწრაფი, თვალ-ტანადი,
 საამური სანახავად,
 რომ დამთავრდა, ნადირობდა,
 თავს ირჩენდა თავის-თავად.

—
 ერთ დღეს ბედმა უღალატა
 და ვერღარა ინადირა;
 შინ დაბრუნდა მშიერი და
 კატას შეჭმა დაუნირა.

მაგრამ იგრძნო ციცუნიაძე,
 რომ კარგს არას მიანირობსო,
 და იფიქრა: არ დამსოგავს,
 თავს ვუშეულო, ისა სჯობსო!

—

წამოვარდა სესე,—ლომიც
 გამოუდგა მის დედობილს,
 მაგრამ კატა სესე შესტა,
 გადაურჩა ბრჭყაღსა და კბილს.

—

ლომი სესე ველარ შეჭევა
 და შესძახა:—დალოცვილო!
 რატომ მეც არ დამასწავლე
 სესე შესულა, დედობილო?

—

— მიტომ, შვილო, რომ ამ შავ დღეს
 მოველოდი შენგანაო!...
 თუ რომ სელში ჩაკვარდნოდი,
 დამსოგავდი შენ განაო?

აკაკი

მ უ რ ი ა

(ამბავი)

აზანაქებაა. მზე სწევას დედა-მიწას. ისეთი
აღიმული ტრიალებს, თითქო გასურებული
თანე არისო. ჭაერში ბური დგას. მიწა სი-
ცხისაგან დასეთქილია. ფოთლები შესრუკულ-
შემტკნარები აკონწილიან ხეებსედა და ბალახებსედა.

ქვიშა და მიწა მტვრის ფქვილად არის ნაქცევი. ერთს
ნიავის დაძვრასედა მთელი კორიანტელი დგება. ბალახებს
ხელის სისქედ აძევს მტვერი. მესავრებს ჩრდილშიადა ვერ
მოუსვენიათ. გზასედა ველარავის დაინახავთ, ყველა ჩრდილ-
ში იძალება. ერთი ცვარიც-კი არსად არის, რომ მიწას
ზირი გაუღბოს და გასურებული მკერდი მოჭბანოს; არც
ნიავის ხული იძვრის, რომ გული გააგრილოს. ყველა მი-
ურბის საშინელს გოღვასა.

გზასედა მხოლოდ ერთი ბურია ძაღლი მოჩანს; თავი
ძირს დაუხრია, ცხვირი გზისთვის დაუდვია და, რაც ძა-
ლი და ღონე აქვს, ამ აზანაქებაში ძირბის, მიეშურება.
სოკჯერ შედგება, აიღებს თავს ძაღლა, დაჭსუნავს ჭაერს,
განხედა-განოიხედავს აქეთ-იქით და მერე ისევ გაიქცევა.

ძირბის ბურია, ვიღასადა ეძებს. დრო და დრო დგება
და მწუხარის ხმით სასარლად ეძუის და დძუის. იძისი
დძუილი ხარავით ედება მთა-ბარსა.

ღმუის მურია, მირბის, არ ისვენებს, ბუქმი და მტკერ
 ში არა სჩანს; ირგულივ შეკრული მტერის გორგალის მეტს
 ვერაფერს დანახავთ.

რად მირბის მურია? ვის ეძებს? ან იქნება შეაშინა
 ვინმემ და იმიტომ მირბის? იქნება იმისი მოკვლა სურ-
 დათ და სიკვდილს გაექცა?!

არა, მურია შიშს არ უფრთხის. აკერა, სოფლის ახ-
 ლოს რომ გაიბრინა, მთელი სოფლის ძაღლები თავს
 დაესხნენ, მაგრამ იმან ეურიც არ ათხოვა იმათ ეფუას,
 მხოლოდ გზა აუქცია. აკერა მემროსე ბიჭებმა ქვები
 დაუშინეს, — მურია არც იმათ მიუბრის, იმას თავის
 ჯავრი აქვს. კაცსა და საქონელს გზას უქცევს, ზედ არ
 ეხეთქება.

ვის ეძებს მურია, ვისა?

ვისა და ჰატრონსა, ჰატრონს ასსლტა როგორღაც
 ცხვრის ფარიდამ, ცხვარი სხვაგან გაირეკეს და ის სხვა
 გზას დაადგა. ესლა ჰატრონს ეძებს, მაგრამ სად არის ჰა-
 ტრონი? მიწამ ჩაულაზა, თუ ცაძა, ვერ გაუგია.

მოიარა მთა-ბარი მურიამ, გადიარა მინდვრები, მო-
 ირბინა სოფლები და ადგილები, სადაც-კი ერთხელ მანც
 მისულა იმისი ჰატრონი; ქვეყანა ფეს ქვეშ დიგო და ვე-
 რას განდა. ჰატრონის ძებნაში აღარც საჭმელი ახსოვდა
 და აღარც სასმელი; ლუკმა რომ ვისმე გადაეგდო, ის ეურ-
 საც არ უგდებდა, გაშმაკებული გასცდებოდა და უფრო
 გაიჩქარებდა.

ბევრს ცოფიანი ეკონა. სად თოფით გამოუდგენს, სად
 კეტებით, მაგრამ მურია არცა ჰებენდა არავის და არცა

ჰეფუდა, ეველას ერიდებოდა და ძირბოდა თავის გზასედ.
რამდენსამე დღე-ღამეს ასე, უსმელ-უჭმელმა, უსვენებლივ
ირბინა. შიმშილ-წყურვილმა თავისი ქმნა. მურიას ფერდი
ფერდზედ მიეკრა, მუსლი მოეჭრა, თვალებში სინათლე დაეკარ-
გა, ბეწვი აებურძვნა. მოიღალა, მოიქანცა, დასუსტდა, მოსწუ-
და, ზედ გონებაც აერიო. თვალებში ღანღმა დაუწყო ხლარ-
თვა, ერთი-ორად ეჩვენებოდა, ქვა-ცხოველად, ხე-კაცად.

* * *

გაცოფდა მურია, გაცოფდა! ღონემ ისევ უმატა. მა-
ლა მუსლში და კბილში ისევ მიეცა და ესლა უფრო გა-
შმაგებული ძირბის მურია.

ძირბის, აღარც უკან ისელება, აღარც დბუის. ესლა
ჰატრონს აღარ დაეძებს. თითონაც არ იცის, სად ძირბის,
ვისთვის ან რისთვის. ეს ის მურია აღარ არის, რაც წი-
ნად ვნახეთ: თვალებ დაჭყეტილი, ენა გადმოგდებული,
კუდა-ამოუებული—სასარელი სანახავია! მტერს შესვდეს,
მტერსა! აღარ ეშინიან არავისი.

რაც-კი გზასედ ხვდება, ეველაფერს ჰკლევს და ჰვლეთს:
ქვას, ხეს, პროხას, აღამიანს, ნადირს, — არაფერს არ ერი-
დება, არც უფრთხება. სადაც სინათლეს დაინახავს, ისიც
იქითკენ ძირბის, ან საიღამაც რაიმე სმაურობას გაიგო-
ნებს,—მაძლის ევილს, ძაღლის ეფუას, წინკვილის რახი-
რუსს, ისიც იქითკენ მიეშურება. ვაი იმისი ბრალი, ვი-
საც მიუახლოვდება. აღარავის ინდობს, ჰკბენს, ჰცოფავს,
ჰლოქირავს. იმახიან:—ცოფიანია, ცოფიანია!

საქართველოს
საბჭოთაო
საზოგადოებრივი
საბუნებისმეტყველო
საზოგადოებრივი
საბუნებისმეტყველო
საზოგადოებრივი
საბუნებისმეტყველო

სოფელს თავსარი დაეცა. ეველა კარებს ჰკეცანს; სა-
ქონელი ღრიალით გარბის, ძაღლები იძალებიან. მკსაფ-
რები სესა და ქეებს ეფარებიან, თავს იძაღვენ. ვაი იძასა,
ვინც მურიას არ მოერიდება! ან იარადი, ან სსვა რამე
შეაძინებს მურიასა?

ძირბის მურია, ძირბის უგსო-უგელოდ. სადაც გსა
გადუხვევს, ისიც იქითკენ გადარბას. სადაც მოელან-
დება რამე, ისიც იქითკენ ძირბის. სადღა ახსოვს
ესლა ჰატრონი! ვინ იცის, რომ შესვდეს, იქნება დაგლი-
ჯოს კიდევ?!

ძირბის მურია, აღარც ისვენებს, არც დგება, არც წეება.
თავში ტვინი ერევა, ჭიანჭველებსავით რაღაებიც გაურბიან
და გამოურბიან.

აკერა წეალს ეცა მურია. წეალმა წადლო. ხან ჩაეფა-
რება, ხან ისევ ამოხნდება; ებრძვის ტაღლებსა. ბოლოს
ნაპირსედ გადის, არც იბერტეება, არც ისვენებს, ძირბის
ისევ კუდ-ამომუებული, ენა გადმოგდებული!

— ცოფიანი ძაღლი მოვიდა, ცოფიანიო! — ევირის
ხაღსი.

* * *

მურია ბოლოს აკი ჰატრონსაც წააწედა. მურიამ კი-
დეე იცნო თავისი ჰატრონი. სადღაა ცოფიანი მურია! თვა-
ლები გაუცოცხლდა, სინარულით კუდი აიშვირა, დაუწეო
ლაქუცი და ლოკვა ჰატრონს; ხან ფეხებში გაუგორდა, ხან
სედ აატოტდა და წეპუტუნით დაუწეო ლოკვა, თითქო
ჰკოცნისო.

ძლივს არ იზოვა ჰატრონი!... მურია სინარულშია; ცოფმა თითქოს გაუარზაო.... მაგრამ აი ისევ აერია თვალები, როცა ჰატრონის ალერსს მორჩა. წინ რაღაც ჭრელი ბადეები გაებ-გამოება; გონება აქედვრია.

მურია ღრინავს, ჭეფვს, ტრიალებს; ჭხედავს თავის კუდსა, სულიერი რაღაცა ჭკონია და ეტანება დასაჭერად.

კუდი უსხლტება ჰირიდან, — მურია მისდევს უკან. კუდი ირგვლივ მოდის, — ტრიალებს მურიაც, ჭეფვს თავის კუდს, მაგრამ ვერ იჭერს. გაბრაზებული ქვებსა და ხეებს დერდავს... აგერა გაერია ძაღლებში და ჭკლეჯავს ეველას, სულ ჩაღასაებ ისვრის. შიშით ძაღლებს ხმა უწეღებათ, ზოგი სად მირბის და ზოგი სადა.

— ცოფიანია, ცოფიანია! — ევირინან ძეცხვარეები.

— მურია გაცოფებულა, მურია! — ღრიალებს ჰატრონი. ვაიძე, ჩემო მურიავ, ვაიძე!...

თოფს იღებს ჩულიდან, აგდებს შიგ ტყვიას... დაიკრიანლა თოფმა... მურიამ ერთი-კი დაიწკმუტუნა, ნატყვიარსედ ჰირი იტაცა და სედ გაცვიდა.

* * *

მოაგონდა ჰატრონს თავისი კარგი მურია, თავისი ერთგული ძაღლი. მოაგონდა, როგორ იზოვა ჰატარა ლეკვი, როგორ გასარდა. რამდენი სამსახური და ერთგულობა გაუწია მურიამ: როცა წვიმდა და ქუსდა, ანა სთოფდა და ქარბუქი ტრიალებდა, მურია თვალ-მოუსუჭავი იჯდა სოლმე ფარენის კარებსედ, იწვა თეოსედ და თვალებსედ ლული არ მოსდიოდა. მკელსა და მტერს ჰირში ედვა.

რამდენს შიმშილსა და სიცოცხლისთვის იტანდა ჰატრონის სიყვარულით.

მოაგონდა ჰატრონს ვეკლა ეს, მოაგონდა, როგორი თავდადებული იყო ამისთვის ბურია, რა ერთგულებას უწევდა! და თვითონაჲკი რითი ვადუსადა ბურიასა?!

გული ეტკინა და თვალებიღვან ცრემლებმა დაუწვეს დაზაღუპით ჩამოდენა. გაუთხარა მიწა და ჩააწვინა შიკ თავისი ერთგული ბურია.

ჰატრონმა მიწის აკენში მურია ჩააწვინაო;
 იქ მოისვენა საწყალმა, იქ იქმნა იმის ბინაო.
 მიწამ გაიხსნა საკინძი, უბეში ჩაიძვრინაო;
 ცამ უაღერსა, და მზემა მალლიდამ გაუცინაო,
 უქროლა მთების ნიაჲმა, ღრუბელმა ჩაუჩრდილაო...

თ. რაზიკაშვილი

მ ა ნ ა დ ი რ ე

თასა დიდს, მაღალს, ტყიანსა
მგელ-კაცს გაჰქონდა ღრიალი:
სისხლი სწყუროდა კაცისა,—
წაველ და მოვკალ ტიალი.

**

ზურგით მომქონდა მგელ-კაცი,
გზას დამხედა ხალხი მრავალი:
მლოცავდა მთელი სოფელი,
მლოცდა მზე ამომავალი.

**

ვილაცას თოფით მოვკლა
ლულუნა მტრედი ალალი:
მნახველნი ცოდვით ატირდნენ,—
ქირი მის მკვლელს და ვალალი!

დ. მაჩხანელი

დ ვ თ ი ს - წ ე ა ლ ო ბ ა

VI*)

მ ხანებში გოჩა და მაწაწკი, მიწაჩემიას მემკვიდრენი, ესტუმრნენ აღმოსავლეთის ხელმწიფეს, რომელსაც ჰყავდა ორი მზეთუნახავი სასძლო. გოჩასა და მაწაწკს ძალიან მოეწონათ ხელმწიფის ასულნი. გამართეს მოლაპარაკება იმათ თხოვნაზე. აღმოსავლეთის ხელმწიფე გულკეთილი კაცი იყო, ეაჟი არ ჰყავდა. ამასთანავე გაეგონა დიდი სიმდიდრე და დიდებული ცხოვრება მიწაჩემიასი. მათი შეილები ძალიან სიყვარულით მიიღო და ნება დართო მათ სიძობაზე, რადგან იმათ პირობა მისცეს, აღმოსავლეთის ხელმწიფესთან დარჩენილიყვნენ და, როგორც მისი ქალების ქმრებს, მისი ძეობა ეკისრნათ.

გაიმართა დიდებული ქორწილი. მუდამ დღე ღვინი, მეჯლიში, ნადირობა, ქეიფი და განცხრომა იყო ხელმწიფის სასახლეში. აღმოსავლეთის ხელმწიფე აღტაცებაში იყო, რომ მისი სიძეები არ ჩქარობდნენ თავის ქვეყანაში წასვლას და განზრახვა ჰქონდათ მის მემკვიდრეთ გამხდარიყვნენ. უძეობის გამო მონაქროლი მწუხარების ღრუბელი მოშორდა მის უბლსა. მისი მოხუცებულება განელდა იმედით.

მაგრამ თვით დებსა და სიძეებს შორის-კი ატყდა უსიამოვნება. ამის მიზეზი ის იყო, რომ მზეთუნახავებიც იმავე უსაქმობაში და ნიადაგ, თაემომბებზრებელს სიამოვნებაში იყვნენ გაზრდილნი. ამის

*) იხილეთ „გეჯილის“ მე-4 №-რი.

გამო იმათ უხასიათობის დალი დაეტყვოთ ცხოვრებაში, ყოველდღე მობეზრებული ჰქონდათ, არაფერი არ ახალისებდათ გარდა ერთმანეთის ქიშპობისა და შურისა. ერთი სიტყვით ცოლებიც ქმრების შესაფერი ხასიათისანი გამოდგნენ; მაგრამ ესენი კიდევ უფრო ბორბოტის ენისანი იყვნენ, როგორც სჩვევია უხასიათო ქალსა. იმათ დაუწყეს თავის ქმრებს შურით ლაპარაკი.

ერთხელ უმცროსმა ძმამ, მაწაწკმა, შეატყობინა თავის ცოლს, რომ ჩემს უფროსს ძმას, გოჩას, აღმასის კლიტე (გასაღები) აბარია მამისგან დატოვებული ჩვენის კლდის გასაღებათო. იმ კლდეში ჩვენ აუარებელი სიმდიდრე გვაქვს შენახულიო.

— მერე შენ რა?—უთხრა ცოლმა, —ვისაც იმ კლდის კლიტე აბარია, სიმდიდრეც მისი ყოფილა.

— არა, —უპასუხა მაწაწკმა, —მამამ კლდის გაღება გოჩას მიანდო და დაკეტვა მე, უერთმანეთოთ ვერც გავაღებთ, ვერც დაკეტთ. ორთავემ თანასწორად უნდა მოვიხმაროთ იქიდან გამოღებული სიმდიდრეო.

— ჰაი, ჰაი!...—უთხრა ცოლმა, —რა იცი, რომ აქამდისაც არ გაუფანტავს ის სიმდიდრე შენს ძმასა? რაკი კლიტე მის ხელშია, უშენოდაც კარგად გააღებს.

ამ გვარი ლაპარაკით ცოლმა ჩაუგდო გულში მაწაწკსა ძმაზე იქვი და გული აუღრინა. ამას შემდეგ მაწაწკმა აიტება თავის ქვეყანაში წასელა. გულში ფიქრობდა, — უსათუოდ ჩემს ძმას კლდე უნდა გავაღებინო და, თუ რამე აკლია, ძმას მოვკლავ და სიმდიდრე მთლად მე დამრჩებაო...

უმცროსმა ცოლ-ქმარმა რომ ეს გადაწყვიტა, უფროსი ცოლ-ქმარი სულ სხვა რჩევას დაადგა.

გოჩას ცოლმა ერთხელ ჩაუყო ქმარს ჯიბეში ხელი და აღმასის კლიტე ამოუღო.

— უი, საყვარელო!... ეს რა მშენიერი ნივთი ყოფილა!... ნეტავ რის მოსახმარია?

— ეგ აღმასის კლიტვა (გასაღები) ჩენი კლდის განსაღებად, საცა მამამ უზომო სიმდიდრე დაგვიტოვა მე და ჩემს ძმას, — უთხრა ცოლს გოჩამ.

— რატომ აქამდის არ გაგიღია და არ გინახავს?

— მამამ დაგვიგდო ანდერძათ, რომ უერთმანეთოთ არ უნდა გავაღოთ, — უპასუხა გოჩამ.

— ჰაი, ჰაი! — უთხრა ცოლმა, — მაშ შენა გგონია, რომ აღმოსავლეთის ხელმწიფის ქალი მარტო შენი ბროლის კოშკით დაგკამყოფილდები? მე მინდა მამი-ჩემისებური დიდებული ცხოვრება. თუ ის ქონება შენ არ ჩავიგდია ხელში, არც შენთან ცხოვრება მინდა.

შეწუხდა გოჩა, არ იცოდა რა ექნა! ცოლი ძლიერ უყვარდა და მის მოშორებას ისევე ძმის ღალატი არჩია. მეტი ღონე არ არის, ძმა უნდა მოეკლაო, — გადასწყვიტა გულში უფროსმა ძმამ. ამის შემდეგ აიტეხეს სიძეებმა შინ დაბრუნება. აღმოსავლეთის ხელმწიფემ ჩამოართვა იმათ სიტყვა, რომ უსათუოდ ისევე უკან უნდა დაბრუნებულიყვნენ ცოტას ხანს შემდეგ, და გაისტუმრა თავის ქალები დიდებულად. გააყოლა დიდი რაზმი ხლებულთა და თან გაატანა მზითვად ურიცხვი თვალ-მარგალიტი.

ძმები მოდიან შინ და ერთმანეთის ღალატით გული აქეთ საესე. მზეთუნახავები-კი ფიქრობენ, როგორ მოეგვაროთ, რომ ძმას ძმის სიკვდილი გაეაბედინოთო.

მოვიდნენ შინ, მათი ქვეშევრდომები სულ ერთიანად გამოეგებნენ და მიულოცეს მიწაჩემიას მემკვიდრეთა ბედნიერება. გოჩას და მაწაწკსა ყოველივე მშვენიერად დახედათ კოშკში გაწყობილი. გაიმართა ღონინი და მხიარულება. ქმრებმა აიყვანეს ცოლები კოშკის სანათურებში, უნდოდათ ეჩვენებინათ პატარძლებისთვის თავის სამფლობელო და ყოფა-ცხოვრება. გოჩამ და მაწაწკმა რომ სანათურებიდან გადმოიხედეს, თვითონვე გაუკვირდათ თავიანთი სამფლობელო სოფლების წარმატება. იმათ სხვაგან ყოფნაში მათი ქვეყანა სულ გამოცვლილიყო.

მცხოვრებლებს ქოხების მაგიერად ბროლის კოშკები ყოველგან ქარხნები მუშაობდა. მაღალ ბუხრებიდან ამონადენი კომლი ღრუბლებათ იყო ცაზე გადაკრული. მთელი ის მხარე რკინის გზებით იყო დაქსელებული. მდინარე რურუზე დიდი ცეცხლის გემები გაეჩინათ. უწინდელ ღარიბ სოფლების მაგიერათ, საცა გაიხედეს, ყოველგან დიდი ქალაქები მოჩანდა. ხალხი, მშვენიერად ჩაცმულ-დახურული, ზოგი ქარხნებში მუშაობდა, ზოგს მინდვრებზე ორთქლის გუთნები ჰქონდა გაბმული, ზოგს წყლის პირად მოჰქონდა საქონელი და გემებს ტვირთავდა უცხო ქვეყანაში საქონლის გასაგზავნათ. ერთი სიტყვით მთელი ის კუთხე სდულდა და გადმოდიოდა სიმდიდრითა. არაეინ იქ უქმად არ იჯდა, ყველა მუშაობდა, ყველა საქმეში იყო.

ძმებმა რომ ეს ამბავი ნახეს, მეტად გამხიარულდნენ, ეგონათ, ცოლებსაც სასიამოვნოთ დაურჩებოდათო, და თავმოწონებით უთხრეს:

— აი ეს მდიდარი, ბედნიერი კუთხე ჩვენი არისო!

მაგრამ დახე იმათ გულ-გესლიანობას. აინუნშიაც არ ჩაიგდეს ასეთი სანახაობა.

— ერთისა იყოს კარგია და ორს რა გაგებდებათო, — ჩაილაპარაკეს ქმრების გასაგონათ.

ასეთმა უკმაყოფილო პასუხმა ცოლებისამ ძმები კიდევ უფრო გააბრაზა და მომეტებული მტრობა გააღვიძა მათ გულში ერთმანეთზე.

VII

გოჩამ და მაწაწკმა სხვა-და-სხვა კუთხე დაიჭირეს საცხოვრებლათ ბროლის სასახლეში. ერთმა აღმოსავლეთის კუთხე აირჩია, მეორემ დასავლეთისა. იმათ ცალ-ცალკე ჰქონდათ სადგომი, თუმცა იჯრას ერთად სკამდნენ და საქმეებსაც ერთად განაგებდნენ.

ერთს საღამოს, როცა გოჩა თავის ცოლიანა ცალკე ოთახში ისხდნენ, ქალმა უთხრა ქმარს:

საქართველო
საბჭოთა კავშირი

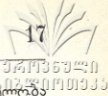
— ამ დღეებში ერთი დიდი მასპინძლობა უნდა გადგინდოდათ. ძმებმა დაყარეთ ხმა, რომ კლდის გაღება გინდათ მამის ნაანდერძევის ქონების სანახავად. მასპინძლობის განკარგულება შენს უმცროსს ძმას მიანდევ. მაწაწკი და მისი ცოლი რომ სანოვავის მზადებაში იქნებიან, ჩვენ წინდაწინ ავიდეთ კლდესთან და იქ სამეფო კარები დავსცეთ. წინა ღამით მივიპაროთ კლდესთან და გავალოთ. მაწაწკი და მისი ცოლი სსახლეში იქნებიან ძირსა, რას შეგვიტყობენ?...

„რომელიც უფრო ძვირფასი თელებია, იმას ჩემთვის ავიღებ და მექაღავე. მე რე ისევ დაკეჭე, ვითომ აქ არაფერია. მეორე დღეს სამასპინძლო სურსათს და ყოველ ნაირს სანოვავს მაწაწკი ამოგზავნის კლდესთან. დაბატყებულმა ერმაც იქ უნდა მოიყაროს თავი; მაგრამ სანამ პურის ქამათ დაესხდებოდეთ, კლდე გავალოთ; ერს ვუჩვენოთ ჩვენი სიმდიდრე. ყველანი ისიამოვნებენ. მაწაწკი თავის მეუღლით ხომ იქვე იქნება. შენ მაშინ გვერდს ამოუდექი; გატენილი თოფი ხელში დაიჭირე და დაუწყე იმ დროს ჩხიკინი, როცა შენს ძმასა და მთელს ერს ყურადღება ექმნება მიპყრობილი კლდის სიმდიდრეზე. აი, ამ დროს, ვითომც უნებურათ, დააცემინე ჩახმახს, თოფი გავარდება და ტყვია შენს ძმას მოხვდება გულში. როგორც შენი ძმა წაიქცეს, მაშინვე მორთე ყვირილი, ტირილი და თავში ცემა; იძახე: „ვაი ჩემს უბედურებას! ძმა უცაბედათ მოკვალი, აწ რალათ მინდა ან ქონება, ან სიცოცხლე-თქო“.

„ყველანი დარწმუნდებიან, რომ შენ უბრალო ხარ; ვერაფერ ექვს ვერ აიღებს. იტყვიან: საწყალი მაწაწკი თოფის წერა ყოფილა და მისგანაც მოკვდაო. ქვეყნის თვალში უბრალო გამოხვალ და მთელი სიმდიდრეც მარტო შენ დაგრჩება“.

— უჰ, ეგ რა კარგი ხერხი მოიგონე! — აღტაცებით შეჰყვირა გოჩამ თავის ცოლს და სიყვარულით გადაჰკოცნა.

მეორე დღეს მართლაც გოჩამ გამოუცხადა მაწაწკსა, რომ ერთი უნდა მოვიპატიყოთო, კლდეც გავალოთ და პურიც კლდის ძირაში ეჭამოთო. მე წინდაწინ ავალ კლდის ძირათ და იქ სამეფო კარებს მოვაწყობინებო. შენ და შენმა მეუღლემ მასპინძლობის თავდარიგი

ჰქმენით; შემდეგ ყოველივე სანოვაგე და სამასპინძლო მორთულობა ზეით ამოგზანენ, შენც თან ამოჰყევი და, სანამ მეჯლიშს გაემართავედეთ, კლდე გავალოთო.

მაწაწკი დაეთანხმა თავისის უფროსის ძმის რჩევას, რადგან ურჩობით არ ჰსურდა მამის ანდერძი გაეტეხა. დაჰპატიჟა ერი და მასპინძლობის მზადებას შეუდგა. ამ დროს მივიდა ცოლი მაწაწკთან და უთხრა:

— რომ იცოდე, რა კარგი დრო გაქვს, უფროსი ძმა საუკუნოთ თავიდან მოიშორო! მე ძალიან კაი საწამლაღის შემზადება ვიცი. მხოლოდ შენ მე მითხარი მირთმევა: როცა შენმა უფროსმა ძმამ ან საქმელი ან სასმელი პირველად მოითხოვოს, შიგ ჩაუყური საწამლაღს და მთელი ყოფა-ცხოვრება შენ დაგრჩებაო. აბა ეინ რას შეიტყობს ჩვენის მოქმედებისას? ხალხი იტყვის: ალბათ გოჩა სიკვდილის წერა ყოფილაო და შენ მის თვალში მართალი იქმნები.

— ძალიან ჰკვიანი აზრი არ მოგსვლია თავში! — აღტაცებით უთხრა მაწაწკმა თავის ცოლს და სიყვარულით გადაჰკოცნა.

მეორე დღეს კლდის ძირას მოგროვდა ხალხი. იქვე მიწდვრათ ლამაზი თალარი იყო აგებული. შიგ ისხდნენ გოჩა და მისი მეუღლე. ისინი ელოდნენ მაწაწკსა და მის მეუღლეს, კლდე უნდა გავლოთ. დიდებულ თალართან გაიშალა სეფა. შიგ გააწყვეს სუფრა ყოველნაირი სანოვაგითა. ერი სეფაში უნდა დამსხდარიყო. მესაკრავენი და მომღერალნი ატკობდნენ მსმენელთა ყურს მშვენიერი მუსიკით და სიმღერით. ამ დროს მოვიდა უმცროსი ძმა, მაწაწკი, თავის მეუღლიანად. ერი პატივისცემით მიეგება მათ. უფროსმა ძმამ ისინი თალარში მიიწვია. სიცხე იყო, ყველა ცდილობდა, გული გავგრილებინა სასმელებითა. რადგან იმ დღეს მასპინძლობის განკარგულება უმცროსის ძმისა იყო, იმან უბძანა თავის ცოლს, გრილი სასმელები მოეტანინებინა. რძალმა გოჩას დაუდგა წინ იაგუნდის თასით ცივი შარბათი, სხვებს-კი ბროლის ჰიქებით მიართვა. შარბათი იყო მეტად გემრიელი. უფროსმა ძმამ უცებ გადაჰკრა იაგუნდის თასი. შემდეგ წავიდნენ კლდის გასაღებათ. მათ უკან გაჰყვა იმ კუთხის

ერი. გოჩამ გაალო თუ არა კლდე, თვალ-მარგალიტისა და ოქრო-
 ერცხლის შუქმა თვალები დაუბნელა ყველას.

— ეს რა მოჩვენება ენახეთო?—დაიწყო იქ მაყურებელმა გან-
 ცვიფრებით კითხვა, — მთელი ქვეყნის სიმდიდრე აქ ყოფილა დაგრო-
 ვებულიო!

კლდეში სხვათა შორის მრავალ-ნაირი ძვირფასი სამხედრო
 იარაღებიც ეწყო დაფერილ-დაკამკამებული. უფროსმა ძმამ აიღო
 ერთი თოფი და სთქვა: მე ეს თოფი ძალიან მომწონსო, მერე და-
 უწყო იმ თოფს ხელში ტრიალი. უცფათ გავარდა თოფი, რომელ-
 საც ტუჩი მაწაწკისკენ ჰქონდა მიქცეული, და მაწაწკი წაიქცა. ხალ-
 ხი შეძრწუნდა. არაინ ელოდა ამისთანა შემთხვევას. გოჩამ მორ-
 თო ტირილი: — „ეაიმე, ძმა აკი მოგკალიო“!—და თოფი ხელიდამ
 გააგდო.

მაგრამ ამ დროს იმანაც იგრძნო, რომ გულ-გვამში რაღაც
 ცეცხლი შემოედვა:—მიშველეთ, ტანში ცეცხლი მედება!—მწუხარე-
 ბით დაიკვნესა გოჩამ. ცოლი მივარდა მას და ყოველნაირ საშუა-
 ლებას ხმარობდა, რომ რასმე მოხმარებოდა. ორთავ მომაკვდავს თავს
 დაახეივს საუკეთესო მკურნალნი, მაგრამ ვერა გააწყეს რა. მეოთხედ
 საათს შემდეგ კლდის საუნჯის წინ ორი ძმა, გოჩა და მაწაწკი—იწვნენ
 უსულოდ.

ახლა-კი იგრძნეს რძლებმა, რომ ეს მათი გულ-გესლიანობის
 შედეგი იყო, მივარდნენ ერთმანეთს გაცოფებულნი და სანამდის ერთ-
 მანეთი არ გაარჩევს, არ მოეშვნენ.

ამ სახით ძმებმა შურით მოკლეს ერთმანეთი და მათ თავს
 დააკლდნ მათივე შურიანი ცოლები. მოისპო მიწაჩემიას შთამო-
 მავლობა.

— ეს რა უბედურობა მოხდა?—თქვა ერთმა.

— ღეთის სამართალი მუშაობს,—თქვა მეორემ.

— ეგ სულ ძველი ცოდვების ბრალია, — წამოიძახა მესამემ.

— რაც უნდა იყოს, ჩვენ მაინც ღმერთმა ბედი მოგვცა. ამდენს
 ქონებას პატრონი აღარ ჰყავს. რადგან ამ კუთხის მთა და ბარი ჩვენ

გეიქირავს, მაშ მიწაჩემიას სამკვიდროც ჩენი უნდა იყოსო,—დაიყვირა მეოთხემ.

— გაჩუმდით, ღმერთს ნუ აწყენინებთ უვნური ლაპარაკითა! შევამინა ხალხს ღეთის-წყალობამ, რომელიც აქამდის განზე იყო გამდგარი და თითქოს არავითარს მონაწილეობას არ იღებდა.

— თქვენ არც ამ საუნჯეში, არც ამ საყოფელ-საცხოვრებელში წილი არა გაქეთ. უქმად შეძენილი ყოველთვის უქმად გავივლის. მაგის შეძენაზე თქვენ ხომ ოფლი არ დაგიღვრიათ, მაშ თქვენთვის მაგას არც გემო ექმნებაო. მხოლოდ შრომით და ოფლით შენაძენს სიმდიდრესა აქვს გემო. მარტო თქვენი მარჯვენით მოყვანილი პურია გემორიელიო.

თქვა ეს, მივიდა და მიხურა კლდის კარები, ჩაკეტა აღმასის კლიტითა, მერე მოიქნია ეს კლიტე, რურუს მდინარეში გადააგდო და წამოიძახა:

— ნუ გინდათ სხვისი ნაარმევი, თქვენი ნაოფლარიც გეყოფათ.

— რაც მართალია, მართალიაო!—დაიყვირა ერთი ხმით ხალხმა და დაბრუნდა ისევ თავის სოფლებში, — ღმერთმა გაუმარჯოს ღეთის-წყალობას, კურთხეულ იყოს მისი დედ-მამაო.

* * *

მას აქეთ ტიტველი კლდე ისევ ტიტვლად დარჩა. ის ბროლის კოშკი დაინგრა. ის სასახლე ხავსმა და სურომ შემოსა. შიგნით მისი დიდებული ოთახები ჩაიქცა; ზედ შამბი ამოვიდა. მის ნანგრევში გველ-ბაყაყმა და ხელიკებმა დაიწყეს ბუდობა. წალკოტში უდაბური ტყე გააზარდა, საცა დღეს მგლები ღმუიან. კოშკის ნანგრევებზე ღამის ფრინველი ჭოტი მუდამ მწუხარე ხმით თავს დაჰყივის...

მაგრამ იმ ქვეყნის ხალხი-კი თან-და-თან მრავლდება, მდიდრდება და წინ მიდის, სანამ შრომაზე და სწავლა-გამოცდილებაზე ხელს არ აიღებს.

მ ხ დ ა ლ ი

(ლერმონტოვის*)

(თავისუფალი თარგმანი)

არუნი გარბის უსწრაფეს
 გაჭრილ-გამფრთხალის შველისა,
 გარბის ვით ტყისა ნადირი,
 ვითა კურდღელი ველისა.
 ზარ-დაცემული მშიშარა
 მიქროლავს ნიაფ-ქარივით,
 ბრძოლის ველს სტოვებს, სად ჩერქეზთ
 სისხლი წამსკდარა ღეარივით.

მამა და ორი ღვიძლი ძმა
 იქ, გაგმირულნი ტყეითა,
 თავისუფლების გულისთვის
 შემკედარნი ვეშაპივითა,

*) ლერმონტოვი რუსეთის გამოჩენილი მწერალი იყო. ამ წელს შესრულდა სწორედ ორმოცდა ათი წელიწადი, რაც ლერმონტოვი გარდაიცვალა, და მთელმა რუსეთმა დიდის ამბით იძღვსასწაულა პოეტის გარდაცვალების დღე.

ჩვენთვისაც უცხო არ იყო ეს პოეტი. ლერმონტოვი რამდენჯერმე იყო ჩვენ მხარეში და ძლიერაც შეიყვარა ეს ქვეყანა. მეტადრე უყვარდა კავკასიონის დიადი ბუნება, მისი თვალ-აუწვდენელი მთები და თვალ-ჩაუწვდენელი ხევები. და უკეთესი, რაც კი დაუწერია სახელოვანს პოეტს, სულ ამ ჩვენ ქვეყანაზე აქვს ნაწერი, სულ ამ მთის ხალხის ცხოვრებიდან აქვს აღებული. აი ეს ლექსიც — „მხდალი“, რომელსაც აქ წაიკითხავთ, ამ მთის ხალხის ცხოვრებიდან არის ნაწერი, როგორც თქვენ თითონ დაინახავთ.

ლერმონტოვის ლექსი ისეთივე დიადი, მძლავრი და ტურფაა, როგორც დიადია, მძლავრი და ტურფა ეს ქვეყანა, რომელიც პოეტმა ისე ძლიერ შეიყვარა.

მტვერ-ბუქში ყრიან მტერისა
ფეხებ-ქვეშ ჰერეხივითა.
მათ სისხლი ისეც გადმოსჩქეფს,
თხოულობს შურის გებასა...

ჰარუნმა ვალიც, სირცხვილიც
მიჰკერძა დაეწეებასა
და, უთოფ - იარალოდა,
ცდილობს მტრის დაშორებასა.

* * *

დღე მიილია. დაბნელდა
ქვეყანა კიდის - კიდეთი,
შავს კლდე-მთებს თაფი შეუკრავთ
თეთრის ღრუბლების რიდეთი.
გრილმა ნიაემა დაჰბერა
აღმოსაელეთით ბარათა,
უზომ-უძირო ლაყვარდში
მთვარე მოცურაეს წყნარათა.

მთლად მოქანცული ჰარუნი
გზაზედ წამს არა დგებოდა...
მთვარისა შუქზედ ნაცნობი
შორით სოფელი ჩნდებოდა.
ჩუმად შევიდა სოფელში,
ყველასგან შეუმჩნეველი;
ირგელივ სუფევედა სიწყნარე,
დუმილი დაურღვეველი.

ოფლი და სისხლი აღანძულ
სახეზედ ერთად ჩამოსდის;
ბრძოლის ეელიდამ უენები
სახლში დაბრუნდა მხოლოდ ის.

მეზობლის სახლის სარკმელში
 შუქს თვალი მოჰკრა თუ არა,
 ფეხი წინ წადგა, შინ შესვლა
 მხდალმა არ დაიუარა.

ბერმა შესული ვერ იცნო,
 ვინ იყო, ვერა ზედებოდა...
 მარტოთ - მარტოკა უძლური
 საწოლზედ ჩუმად კვდებოდა.

* * *

— დიდ არს ალღახი: ალბად შენ
 ანგელოზთ მიგაბარაო
 და სასახელოდ მტრებისგან
 დაგიცვა, დაგიფარაო!
 რას მეტყევი ახალს? მითხარი,
 მიაშბე, ნულარ გვიანობ;
 ხომ მხედავ, სული ამომდის,
 ძლიეს-ძლიობითა ეხმიანობ!...

და ამ სიტყვებთან მოხუცის
 მიბნელებული თვალები
 რალაც იმედით გაბრწყინდნენ,
 ვით ცეცხლის ნაკვერჩხალები.
 წამოიწია, წამოდგა
 ტანი ნახევრად მკედარისა;
 სისხლი აღეძრა, აღელდა
 კვლავ გული მეომარისა.

— ორი დღე მედგრად ეიბრძოდით
 მტერთან დღისით და ღამითა,
 მომიკლეს ძმები ბრძოლაში
 მოხუცებული მამითა.

მე კი გადავჩი, შევეარდი
დაბურულ ტყე და ქალებში;
როგორც დევნილი ნადირი,
ვიმალეობდი ჩალებში.

მიუვალ მთებში ნადირის
უგზოდ გამოვყე ნავალსა,
არ დავერიდე დასისხლოულ
ფეხებით კლდიან საეალსა.
მტერი წინ იწევს, არ კმარობს
და აღარ გვილევს ის მტრობას...
მიმიღე, სადმე დამმალე,
მოხუცო! მამა - შეილობას.

მომაკვდავს, ბრაზით, მიმქრალი
გადმოუბრუნდა თვალები
და შეუტია:—გამშორდი,
მე აქ არ მინდა მხდალები!
რაც დაგემართოს, ღირსი ხარ,
ღიაცო, ყველაფერისა!
ძალლიც ნუ შემანახვინოს
უფალმა შენი ფერისა!...

მხდალს სულოთ-მაბრძოლის სიტყვები
გულს სტკენს ვით ქრილი იარა;
ფეხი გამოდგა კარებში
და ჩუმად გამოიარა.

* * *

შერცხენილ-შეჩვენებული
ქვემოთკენ მოეშურება.
წინ შეხვდა ახლა სხვა სახლი,
დადგა, დაუწყო ყურება.

და გაახსენდა წარსულ დღეთ
 ტკბილ - სანეტარო დროება.
 ერთხანად გადააღიწყდა
 ყოველი ტანჯვა - ვაება,
 გრძნობა დაუტკბა, დაუტხრა,
 გულს ჩაეფინა ნათელი...
 ამ დროს იმ სახლით უეცრად,
 როგორც წყედლიაღში სანთელი, —
 ეილასიც შავმა თვალებმა
 იმის წინ გაიკრიალეს,
 ღიმილით მიუალერსეს
 და გრძნობა აუპრიალეს.
 რა გონს მოეკო, იქ შესვლა
 მოიწადინა ჰარუნმა,
 მაგრამ შეაკრთო სიმღერამ,
 ფანდურის სიმთა ჟღარუნმა.

* * *

სიმღერა ესმის დიდის ხნის,
 თქმული ვაჟკაცობაზედა...
 გაყვითლდა როგორც ფოთოლი,
 ფერი ეცვალა ძალზედა...

„ლაქვარდ ცაზედ მედიდურად
 მიმოცურავს მთვარე წყნარი,
 „ბრძოლის ველზედ მიისწრაფვის
 ახალგაზდა მეომარი.
 „თოფსა სწმენდაეს, ხელოსა ჰფერავს,
 ლურჯად ელავს მის ხანჯალი;
 „გზას ულოცავს, ეუბნება
 წასელის წინედ ტურფა ქალი:

„ჩემო კარგო, არ დასწყევლო
და არ დაჰგმო შენი ბედი,
„მტრის წინ ლაჩრად არ მოდრიკო
არც მუხლი და არცა ქედი;
„გმირი ხარ და გმირად დარჩი,
არ უქციო მოძმეს გვერდი,
„მამულისთვის უშიშრად
მიუშვირე ტყვიას მკერდი!
„მტერთ სიჯაბნე არ შეგწამონ,
ეცადე, რომ წინ უყელო:
„მოძმის მგმობი, მტრის გამქცევი
რჩება მუდამ უსახელო!
„მას სისხლიანს წყლულს არ მოჰბანს
არც წვიმა და არცა ცვარი,
„მიწას აღარ გადააყრის
გლოვითა და ზარით ქარი,
„მთის ნადირი უსულო გვამს
სამარეს არ მიაბარებს,
„მხდალს და ლაჩარს მეგობარიც
ახლოს აღარ მიიკარებს!“.

* * *

ჰარუნს საგმირო სიტყვებით
წყლოლი დაერთო წყლოლზედა,
თავ-დახრილს ქვემო მორბინალს,
კრემლი ჩამოსდის გულზედა.
ნაღველით საესე, მავალი
ნადირისავით ტყე-ველად,
თავს წაადგება მშობელ სახლს
უცრად, შეუმჩნეველად.

კლავ ისევ გამხნეებული
იწმენდს ცრემლიან თვალებსა,

და იმედთან ღიმილით
 რაკუნს დაუწყებს კარებსა.
 ალბად იქ დედაც ქმარ-შვილზედ
 ლოცულობს, ღმერთს სთხოვს შევლასა,
 ომიდგან დაბრუნებულებს
 ერთად მოვლის ყველასა.

— დედილო, კარი გამიღე,
 შენს ჰარუნს, დაბრუნებულს მართლად.
 ძლივს გადაეურჩი მარტო მე
 რუსების ტყვიას უვნებლად.

— მარტო ხარ!—მარტო მოგიველ,
 რომ გადაგქდო ყელი - ყელ.

— ძმები და მამა სადღაა,
 თუმც შენი მოსელა მიამა.

— იქ დაწვინა ყველანი
 მტრის დაუნდობმა ტყვიამა.

— გადაუხადე?—არა!—მაშ
 ისე მოხვედი შენ შინა?

— მე გამოვიქეცე, რომ, დედი,
 ნუგეში მეცა შენთვინა...

— ჩუ! შე ლაჩარო, შე მხდალო,
 აქ მოხველ ცოცხალ თავითა?!

არ შეგძლებია სიკვდილი
 სახელოვანად, ხმალითა?...

გამეცა, აღარ მეჩვენო,

არ დამენახო თვალითა!

შენ ჩემი შვილი არა ხარ,

აღარც გიწოდებ შეილადა;

ნუ მარცხვენ, ნულარას მეტყვი,

ნულარ მაწუხებ ტყვილადა!...

მხდალი ხარ, მხდალად იარე,

მიენდვე მთებს და კლდეებსა.

ჩირქს არ მოვაცხობ მე შენგნით

ჩემს მოხუცების დღეებსა.

დედის ხმა მისწყდა. ჰარუნი
დიდხანს გმინაედა გარეთა,
ბედს სწყევდა, ღამის ღუმელოში
იტანჯებოდა მწარეთა...

ველარ გაუძლო სირცხვილსა,
ბოლმა ვერ გადიტრიალა,
გულში დაიკა ხანჯალი—
და იქვე გადიხრიალა.

დედამ გულ-გრილად დილითა
შეხედა შვილის სხეულსა.
არც ვინ აღირსა სამარე
გულზედ სისხლ-გადანთხეულსა.
მკედრის კრილობიდამ ქოფაკი
ძალლი სისხლს ლოკდა ღრენითა,
მხდალს ცუდათ იხსენიებდნენ
თვით ბალღებიც კი ენითა.

* * *

ჰარუნის სახელს დღესაცა
ხალხი იხსენებს გმობითა.
მისი აჩრდილი იქ, მთებში,
დადის ღამ-ღამეობითა:
ვითომ დილ-დილით ფანჯრის წინ
ფარულად მიიპარება,
შველას სთხოვს დედას და ხვეწნით
შინ შესვლას ემუდარება;
მაგრამ ყურთ ესმის მას მხოლოდ
ლოცვა, ღეთის სიტყვა.... წყველი
კვლავ გარბის, როგორც ომის დროს
ლაჩრულად, უკუ-ქცეული.

მღვიმელი

მეწისკვილეს ჰატარა ქალი

(ფრანგულით)

I

აფრანგეთის ერთს ქალაქში, მდინარე საურბახის ნაპირზე ამ თორმეტი წლის წინად ამართული იყო ერთი კობწია წისკვილი, რომელსაც თეთრად შეღესილი კედლები ჰქონდა. ჩქარი მდინარე წისკვილის ბორბლებს ცელქურად აბრუნებდა.

მეწისკვილეთ ერთი ღონიერი, მწიწი წლის გლეხი იყო, პირქუში, მაგრამ შრომის მოყვარე. თითონ მარტო წისკვილს უნდებოდა, ოჯახს-კი მისი ცოლი მარინე, ქმარზედ რამოდენიმე წლით უმცროსი, უელიდა, შეიღებს ზრდიდა და თავის ღიზას, თერთმეტის წლის ქერა გოგონას, ჭრა-კერვას, ოჯახის გაძლოლას და ყაირათობას ასწავლიდა.

მათი მეორე შეილი, პატარა პეპე, ჯერ ისევე ძუძუ-მწოვარა იყო და ღიზიკოს ჰქონდა იმის მოვლა და უკან დევნა მიწოდებოდა. ღიზიკო თავის პატარა ძმას მეორე დედობას უწევდა. ეს მოვალეობა ღიზიკომ თავისთავად იკისრა და მეტის-მეტ სინიღისიერად ასრულებდა. რა ბედნიერი იყო, როცა თავის პაწია ძამიკოს ხელზე აყვანლოს ატარებდა! როგორ უაღვრებდა, როგორ დასტრფოდა!...

პეპემაც ისეთი ღიმილი იცოდა, რომ თავისი მომეღელი და აღტაცებაში მოჰყავდა ხოლმე.

როცა პეპეს დაეძინებოდა, ღიზიკო საშინლად დაღონდებოდა; თუ დიდხანს არ გამოიღვიძებდა, გული ვერ მოუთმენდა, აკვანთან მივიდოდა და ცხვირზე ღიტინს დაუწყებდა.

— პეპე, პეპიკო, გაიღვიძე, შენ გენაცვალოს შენი დაიკო! ზნა
ერთი გამიცინე შენი ფუნჩულა ტუჩებით!

პეპე თავის ღიდრონ თვალებს გაახელდა, შეხედავდა თავის
დას, გაუცინებდა და თავის ეარდის ტუჩებით დის თითს წუწუნას
დაუწყებდა.

— ჩემი პეპეს დარდი არ გამყვება, მე რომ რამე უბედურება
შემემთხვეს და უცბად მოგვკვდე, — ეტყოდა ხოლმე კეთილი მარინე
მეზობლის ქალებს, რომელთაც წისქვილში საფქველი მოჰქონდათ.
ჩემი ლიზიკო ეგეთი ჭკვიანი რამ არის, რომ ნამდვილ დედობას გა-
უწყებს თავის ძმას.

— მართალი ხარ, მე და ჩემმა ღმერთმა, მართალი, — უპასუხებ-
დნენ სოფლის დედა-კაცები, — ნამდვილად დედის ჯიგარი აქვს. უნდა
უყუროთ, როცა თავის ცხერებს და თხებს ყურს უგდებს! მთელ
სოფელში ბადალი ვერ მოექცებნება, მგელი ან სხვა გარეული მხე-
ცი მის ფარის ახლოს ვერ გაიჭაჭანებს, ძალიან გულითაც რომ
მოინდომოს.

— მართლა და, — უპასუხებდა მარინე, — არვის გვინახავს, რომ
ცხერები დაჰკარგოდეს და ან გადაჰვარდნოდეს საღმე. ჩვენი საყვარელი
ბეკეკე ხომ სულ თან დასდევს პატარა ლიზას.

* * *

მოსაელიანი წელიწადი დადგა; წისქვილის თვალი ბრუნავდა,
ბრუნავდა შეუწყვეტლივ. მეწისქვილე ქანი, სიმღერა-ლილინით,
ფქვილად აქცევდა ჭირნახულის ქარვის მსგავსს მარცვლებს. მისი
შრომა ყოველთვის კურთხეული იყო ღეთისაგან, შემოსავალი
კარგი ჰქონდა; ბედის მომდურავეი არ იყო. წელიწადი ისე არ გაიე-
ლიდა, რომ გადარჩენილი ფულით მეწისქვილეს რამდენიმე დლაუ-
რი მიწა არ შეეძინა. ნელ-ნელა მდიდრდებოდა ქანი და კარ-მი-
დამოს იმართავდა.

მაგრამ ეს რამოდენიმე ხანია, რაც ქანი უკმაყოფილოდ არის
და მის პირის სახეს დაღვრემილობის ბეჭედი აზის.

მიზეზი ის გახლდათ, რომ დედა-ქალაქიდან, პარიკედამ^{ქალაქი} საჩუქარ^{ქალაქი} გეშო არაფერი ისმოდა, სულ ომიანობაზე მოდის ამბავი, პრუსიელებსა და ფრანგებს შორის შეტაკება მოხდებაო... მშვიდობიანობის დარღვევა ჟანის წისქვილს, რომელიც ამ ორ სახელმწიფოს საზღვარზე იყო, დიდ ზარალს მოუტანდა.

ხმა გამართლდა. მოკლე ხანში ფრანგების დიდი ჯარი წამოვიდა, ჟანის წისქვილზე გადაიარა და სამზღვარზე დაებანაკა.

ჟანს თავის სიმდიდრეზე ხელი დააბანინეს, მაგრამ მის გულში მამულის სიყვარულის წმინდა გრძნობა ლეიოდა და მზად იყო სამშობლოსთვის ყოველ-გვარი სამსახური გაეწია.

— დეე, ჩემი წისქვილი სრულიად განადგურდეს, ოღონდ ჩემმა სამშობლო ქვეყანამ, საფრანგეთმა გაიმარჯვოს! — ამბობდა ჟანი.

II

— პრუსიელები!!!... პრუსიელები!!!... — ყვიროდა ხალხი ერთ დილას. ამავე დროს შორიდგან ხმაურობა მოისმა და სქელმა ბურუსმა არე-მარე დაფარა. ჟანი თვალებიდან ცეცხლის ნაპერწკლებს ჰყრიდა. მთრთოლარე ხელი მოაელო თავის ორ-ლულიან თოფს, რომელსაც წინად მგლების, ტახების და მელების დასაზოცად ხმარობდა.

— ფიქრი არ არის, თუ აქამდე მოვიდნენ, მაშინ მე ვიცი და ჩემმა თოფმა!... — და გულადი ვაჟკაცი რქას თოფის წამლით აესებდა და თანაც ჯიბეს იესებდა ახლად ჩამოსხმულ ტყვიებით.

— ფრთხილად იყავ! — უთხრა მარინემ, — თუ დაგიჭირეს, უბედურებას თავიდან ვერ აიცილებ.

— რაც უნდა მოხდეს, — ერთ დღეს ხომ მეც უნდა მოკვდე... განა მე საფრანგეთის შვილი არა ვარ?

მაგრამ მეწისქვილეს მღლეგარებამ თითქოს თან-და-თან გაუარაო; შევიდა თავის ოთახში, გააღო პატარა ყუთი, რომლის გასაღებს ყოველთვის ყელზე ჩამოკიდულს ატარებდა, ამოიღო იქიდან პატარა ტომრიკელა და, რაც შიგ იღო, ყველაფერი ამოალაგა

და საშარეულოში დააწყო. ეს მისი ყაირათობით შავი დღისათვის გადარჩენილი ფული იყო: ორიოდ ოქრო იყო, რამდენიმე თეთრი ფული და შავი ფული ხომ ბევრი ერია. ჟანმა ფული სამად გაჰყო: თეთრი ფული თავის ცოლს მისცა, ოქრო თავის ქალს და შავი ფული-კი თვითონ დაინარჩუნა.

— აბა, ჩემო შვილო, ეს ფული პერანგზე მიიკერე, — უთხრა მამამ ლიზას. შენ, მარინე, ეს თეთრი ფული კარგად შეინახე; მე-კი ამ მძიმე ფულის სატარებლად ღონე ჯერ კიდევ შემწევს.

— არაეინ იცის, კაცს რა გადახდება თავს, — ყველა ჩვენგანს გაჭირებაში უნდა სახსარი ჰქონდეს და შევლა მოეძებნებოდეს.

რამდენსამე ხანს სამიენი კერვაში იყვნენ გართულნი, ფულებს ხამზედ იკერებდნენ.

ამასობაში შორიდგან ზარბაზნის ხმაც მოისმა, ხმა თან-და-თან ახლოვდებოდა.

გლებ-კაცებს ხელში თოფები დაეჭირათ და წისქვილში მოდიოდნენ.

— რა ამბავია? — ჰკითხა მათ ჟანმა.

— ფიქრი არ არის, — უპასუხა ერთმა ყველაზე ახალგაზდამ.

— მე-კი სულ სხვას ფიქრობ, — სიტყვა გააწყვეტინა ერთმა ხანში შესულმა გლებმა კაცმა, რომელიც ერთ დროს ჯარის-კაცად ყოფილიყო, — თუ გინდათ დაენაძლევედეთ, რომ ხვალ პრუსიელები ჩვენს საურბახის წყალზე გადივლიან...

— თუ მოვლენ, დაეუხებდებით კიდევ, — სიტყვა ჟანმა და თოფზედ დაიღო ხელი.

— ჩვენც მხარს მოგცემდით, რომ, საუბედუროდ, მარტო სანადიროდ სამყოფი ტყეია არა გექონდეს.

— ხალხნო, ავა და ამისი ტყეია ჩამოასხით... აი გადაადნეთ, ესეც გამოდგება... და თან ჰგლეჯდა აქეთ იქიდან რაც-კი მის წისქვილში რკინეულობა მოიპოვებოდა.

III

— მარინე, ბავშვი აიყვა ხელში და ლიზასთან ერთად თავს უშველეთ; აქ დარჩენა არ შეიძლება... გასწით ჩქარა და ტყეში შეაფარეთ თავი, — ეუბნებოდა ქანი თავის ცოლს.

მარინე გაშეშებული იდგა, მას არ უნდოდა ქმრისათვის თავი დაენებებინა და შეიღებინა დატოვებაც ეძნელებოდა. ბოლოს, როგორც იყო, გადასწყვიტა, დროს დაკარგვა არ შეიძლებოდა, აკოცა თავის პეპეს და ლიზას ხელში ჩაუსვა.

— აბა, გენაცვა, უპატრონე შენს ძმას, თუ ჩვენ რაიმე უბედურება აგეიტყდეს, დედობა გაუწიე. გაიქე ტყეში, კარგად დაიმაღლე, და ირბინე რაც ძალა და ღონე გქონდეს, ირბინე, ცოცხალი პრუსიელებს ხელში არ ჩაუფარდე... თან ჩენი ბეკეკეც წაიყვანე: იმისი რძით ბავშვი ასაზრდოვე.

გამბედავმა ყმაწვილმა თავის მშობლებს აკოცა, თხაც თან გაიყოლია და მოჰკურცხლა. მოკლე ხანში ის აღარც-კი სჩანდა, ხეხილებს შეეფარა. ბევრ ხანსაც აღარ გაუვლია და მტერი საურბახის მეორე მხრიდგან გამოჩნდა.

— მტარვალნო! — დასჰყვილა ქანმა, — და თოფი მიუმიზნა. გავარდა თოფი, მოხედა ერთ პრუსიელ აფიცერს გულში და შიგ გაუარა. აფიცერი მაშინვე ცხენიდგან გადმოვარდა.

მტერმა პასუხის გაცემა არ დააგვიანა; მეწისქვილეს სახლი ტყეის წვიმამ სულ გააფარატინა. სოფლელები ძალიან მარდები გამოდგნენ, მტრის ტყვია არც ერთს მათგანს არ მოხვედრია, და მათი ტყვია-კი თან-და-თან აწევნდა მემომრებს მტრის რაზმში. ქანი ყველაზედ მეტად იყო გამგელებული, თავისი დარდი სრულებით არა ჰქონდა და, ყველასაგან განმარტოებული, მაღალ ადგილას იდგა, რომ თავის სამსხვერპლო უფრო კარგად ამოელო მიზანში. მტერი ზარბაზანს ერთმანეთზე სკლიდა, მაგრამ მედგარი ვაჟკაცი წარბსაც არ იხრიდა; ბოლოს მაინც ერთი შორეული ტყვია ზუზუნით წამოვიდა და შიგ

გულში ეცა გმირს. მისი უკანასკნელი სიტყვები ეს იყო: „საფრანგეთს გაუმარჯოს!“ და მთრთოლარე ხელით მიაწოდა თავის ცოლს თოფი, რომელსაც ეჭლა ევლარ იხმარებდა.

მარინემ თოფს ხელი ჩასჭიდა. ამანაც იცოდა თოფის ხმარება, და პრუსიელებს ეაქაცის მაგიერ ფანჯარაზე გადმომდგარი ქალი დაუდგათ თოფით ხელში.

საწყალი გამოუტდელი მეომარი ქალი! მარინემ დიდხანს ვერ გაუძლო ბრძოლას. პრუსიელებმა თოფით დახვრიტეს თავის სახლის წინ შეიარაღებული ქალი და მალე დაეპატრონენ წისქვილს.

IV

ლიზა ღირსეული შეილი იყო თავის წამებულ მშობლებსა; თავის ძმას ძალზე გულში იკრავდა და ჩქარის ნაბიჯით მთაზე გადადიოდა, რომლის იქით ტყე იწყებოდა. დრო გამოშვებით მინდურისაკენ გაიხედავდა და დაღვრემილ თვალებს გადაეღებდა წისქვილს, რომლის ქერ ქვეშ ბევრი ბედნიერად გატარებული დღე ახსოვდა. პატარა ქალი ერთბაშად გაფითრდა.

— ღმერთო! — გულ-ჩაწყვეტით მოისმა ლიზას ხმა, — როგორ მიძსევია და იკლებენ ჩვენს წისქვილს!

ერთმა ტყვიამ მოაღწია ობლის ფეხ-ქვეშამდის და კლდებზე ლაწანი მოადინა. შეშინებულმა ბავშვმა ფეხი აუჩქარა და, ტყეში შეჰყო თუ არა თავი, შიშისა და სიარულისაგან ღონე მიხდილი ერთ მუხის პირდაპირ ჩამოჯდა. მისი ბეკეკეც თავს ადგა.

— სანამ ყველაფერი არ მიწყნარდება, აქ დაეცდი, გადასწყვიტა ლიზამ.

არც-კი გაეთავებინა ეს სიტყვები, რომ თავზარ დამცემი გრილი, თითქოს ქვეყანა დაინგრაო, გაისმა იმ მხარეს, სადაც მან თავი შეაფარა.

— აქეთ ხომ არ მოდიან, — გაიფიქრა ბავშვმა, წამოიწია და რამდენიმე ნაბიჯი გადადგა.

ცოტა გაიარა თუ არა, ზარბაზნის ყუმბარა ერთ დიდ მუხის წვერს მოხვდა, ჩამოლეწა ერთი ტოტი და ყმაწვილის წინ მიწაზე დაენარცხა.

თხამ ღრიალი მორთო და გაშმაგებული გაიქცა თავის საშველად. ლი-
ზაც შემკრაალი უკან დაედგინა და ხშირ ტყეში დაიმალა.

უნდა გენახათ, როგორ მირბოდა საწყალი გოგონა!... ზარბაზნის სროლა დიდხანს არ შეწყვეტილა, რადგან გამარჯვებული პრუსიელები სიფრთხილით მიდიოდნენ წინ. იმათ ეგონათ, რომ ტყეში გახიზნული იქმნება ვინმეო და თავიანთ ჭკუაში უნდა დაეფთხოთ და გამოეკდოთ იქიდან, თუმცა ამ გახიზნულებმა რაცა ხანია თავს უშეგლეს.

ლიზა თავის ერთგულ თხას მიენდო, რომელსაც სულ სამხრეთ-აღმოსავლეთის მხარე ეკირა. თხა თან-და-თან დარწმუნდა, რომ შიში არაფრისა აღარ იყო, და ბოლოს ერთ მწვანეზე გაიშლართა. ლიზაც გვერდით მოუწვა, და დალილებს სამთავეს დაეძინათ.

ხშირ ფოთლებ ქვეშ ღამე ძაღვზე ბნელი იყო. ჯერ კიდევ არ ერაყრაყა, რომ ბავშვი დიდმა ხმაურობამ გამოაღვიძა. პრუსიელების ლაშქარი მოდიოდა და ტყეში უნდა გასულიყო. ლიზა შიშისაგან ცოცხალ-მკვდარი მიწას გაჰკეროდა. პატარა პეპეს ისე ეძინა. თხა-კი, რომელსაც ადამიანსავეთ ჭკვიანური ჭკევა ჰქონდა, თავის პატრონის გვერდით მიწვა, თითქოს იმისგან მოელოდა შეგლას და გამოსარჩლებას.

პრუსიელების ლაშქარი ნელ-ნელა მიდიოდა... მაგრამ ბოლოს მაინც გავიდა ტყეს და არც მარცხ თავისი კვლავინდებური ფერი დაედო.

ლიზა კიდევ დიდხანს იყო სულ-განაბული, ფეხის გადადგმას ვერ ბედავდა; სალამო ხანს მოიკრიფა ღონე, დაადგა ერთ ნაცნობ ბილიქს, რომელზედაც ხშირად ევლო წინად, და მზის ჩასვლისას იმ გორაკამდე მიადწია, რომელიც საურბაზს გადასცქეროდა, და ბავშვმა აქედგან დაუწყოთ თავის სახლს ძებნა.

ლიზა დარწმუნებული იყო, რომ მისი მამის სახლი იმ მთის კალთაზე უნდა ყოფილიყო, აი იმ მთის იქით, მაგრამ რომ არა ჩანს სახლი?

საწყალი გოგონა! კიდევ რამდენიმე ნაბიჯი წასდგა წინ და ნახა, რომ ნანგრევებიდან ბოლი ამოდის.

— ღმერთო! — დაიწილა ბავშვმა, — ჩვენი სახლი დაუწყავით! მამა ჩემი?... დედა? რა დამართათ?...

ლიზამ თავის დედ-მამა იმ მდგომარეობაშივე ნახა, როგორც პრუსიელებმა დასტოვეს: მდინარის ნაპირას, თოფებით დახვრეტილნი, გმირული შეხედულობით გროვა მკედლებზედ ეყარნენ.

საწყალი ლიზა!

ბეშმა იმდენი მხნეობა გამოიჩინა, რომ მკედლები, როგორც შეეძლო, დამარხა. როცა ამ საქმეს მორჩა, პეპე ისევ ხელში აიყვანა, გაიყოლია თავის ერთგული თხა და საპუღამოდ გაშორდა ამ მხარეს, სადაც ამდენ ხანს ბედნიერებით ეცხოვრა.

ლიზა ღამ-ღამეობით უშიშარ ბინას პოულობდა ვისიმე გლეხის ქოხში და ყველა სიამოვნებით უწილადებდა ხოლმე ამათ თავის ოფლით მონაგარს ლუკმა პურს.

ამ ნაირათ ლიზამ თავის პეპეთი და ბეკეკეთი შუაგულ საფრანგეთამდე მიადწია. იქ ერთმა მწყემსმა დიდი სიხარულით მიიღო და მერე ლიზა იქვე იმასთან დადგა მწყემსად.

ახლა ჩვენი ლიზა გასათხოვარი ქალია კიდევ; ბევრი შეძლებული საქმრო აღმოუჩნდა, მაგრამ ლიზა არ აპირებს გათხოვებას, სანამ თავის საყვარელ მშობლებს საფლავს ძველს არ დაუდგამს. ქალმა უნდა თავისი ძმაც თან წაიყვანოს და უჩვენოს ის ადგილი, სადაც წრსქვილი იყო და სადაც მისი დედ-მამა, სამშობლოს სიყვარულით, მტრის ტყვიამ წუთი-სოფელს გამოასალმა.

კრუსი და ძეგა

(თ. რაზიკაშვილის გაგონილი)

აილოცე, გასაფხულო!—

უკვლამ ამოიღა ენა:

მაშვი ღობესედ შემოჯდა,

შემოსძახა ნელა-ნელა.

სევიდამ წამოვა ძეგა,

კრუსს სალაში მოახსენა:

«კრუსო, გამარჯობა შენა!»

— შენი სალაში არ მინდა,

ნეტა გამეცალო შენა!

— «ნაპირას რომ წიწილა ზის,

უნდა მომცე სელ-და-სელა.»

— ჩემი ზატრონი გაგიკებს...

თოფი ფესსედ დააუნა.

— «მე იმის თოფი ვერ მომკლავს,

თუ არა მაქვს ბედის წერა!»...

ძეგამ წიწილა წაიღო,

ქვეშიდამ მისდევდა ძელა:

— მე და ძეგას შემოკვსედეთ,

წიწილა წავიღეთ ჩვენა.

ძეგა კლდესედ შემოჯდება,

ქვეშიდან შესცქერის ძელა...

ეს მონადირემ გაიგო,

ძვევრები ზედ წააუნა,

გასწიეს და გამოსწიეს,

სურგსედ ბური დააუნა!...

იადონისა და ბულბულის ზღაპარი

(თ. რაზიკაშვილის გაგონილი სოფ. ვეჯინში)

ყო და არა იყო რა, ლეთის უკეთესი რა იქმნებოდა, იყო ერთი ხელმწიფე. ჰყვანდა იმ ხელმწიფეს სამი ვაჟი. ხელმწიფე რომ დაბერდა, შვილები დაიბარა, უნდოდა იმათი გამოცდა, — ეინ გამოდგება ხელმწიფეთაო, და უთხრა ჯერ უფროსს შვილს:

— ჩემო შვილო, შეგიძლიან იმისთანა საყდარი ამიშენო, რომ შიგ წუნი ვერაინ იზოვოსო?

შვილი დაფიქრდა და მოახსენა:

— არა, მამე, არ შემიძლიან, ვერ ავაშენებო.

ეს დაითხოვა ხელმწიფემ, დაიბარა ახლა მეორე შვილი და ამასაც ჰკითხა:

— შეგიძლიან, შვილო, ისეთი საყდარი დასდგა, რომ შიგ წუნი ვერაინ იზოვოსო?

— არ შემიძლიანო, — უპასუხა შვილმა.

— წადიო, — ამასაც უთხრა ხელმწიფემ.

დაიბარა ბოლოს უმცროსი და ახლა ამასაც ჰკითხა, ისე, როგორც სხვებს:

— შვილო, შეგიძლიან ისეთი ეკლესია ააშენო, რომ ჯარმა — ჯამათმა წუნი ვერაფერი უზოვოსო?

უმცროსი შვილი დაფიქრდა და მერე უთხრა: — შემიძლიანო. ეაქმა ასე იფიქრა: მე ხომ არ დაეუწყებ შენებას, ხელოსნებს მოერეკავ და მე თავს დავადგებიო.

მართლაც დაუძახა ხელოსნებს, ვინც კარგი ეგულებოდა თავის სახელმწიფოში, და შეუდგნენ შენებას. საყდარი რომ დაამთავრეს, დაიბარა ხელმწიფემ მთელი ჯარი-ჯამათი და გააშინჯა საყდარი.

— აბა მითხარით, თუ რამ წუნი აქესო? — უთხრა ხალხს. ხალხმა წუნი ვერაფერში უპოვა. ის იყო ხელმწიფე უნდა შესულიყო შიგ საყდარში და წირვა გადაეხდებინა, რომ ერთმა ბერიკაცმა ჩამოიარა.

რა კარგი საყდარი აუშენებიათ, რომ ცოტა საძირკველში არ იყევს მრუდყო! — სთქვა ბერიკაცმა.

ხელმწიფემ გაიგონა ბერიკაცის სიტყვები, დააყენა და უბრძანა:

— აბა, ბერიკაცო, რა სთქვი, კიდევ გამაგონე.

— არაფერი მითქვამს, -- უპასუხა ბერიკაცმა. — ეგ ეკლესია ძალიან კარგად არის ნაშენები, რომ საძირკველში ცოტა მრუდი არ იყევს მეთქი.

გაიგონა ეს ხელმწიფის შეილმაც, დააყენა მუშები და ისევ დაშლევინა. ააშენეს უფრო უკეთესი საყდარი. დაუძახა ისევ ხელმწიფემ ჯარი-ჯამაათს და გააშინჯა. ხალხმა მაინც ვერა იპოვა-რა შიგ წუნი. ხელმწიფე შიგ შესვლას აპირებდა, რომ კიდევ ბერიკაცმა ჩამოიარა, შეხედა საყდარს და სთქვა:

— საყდარი მშვენიერია, რომ გუმბათი ცოტა მრუდე არა ჰქონდესო.

გაიგონა ეს სიტყვები ხელმწიფემ, დააყენა ბერიკაცი და ჰკითხა:

— რა სთქვი, ბერიკაცო, მეც გამაგონეო?

— ბერიკაცმა ხელმწიფესაც უთხრა, რა წუნიც უნახა საყდარს, და წაეიდა.

დაადგა ისევ ვაჟი, დააყენა ოსტატები და ააშენეს მშვენიერი საყდარი. ხელმწიფემ ისევ დაუძახა ჯარი-ჯამაათს. გააშინჯა საყდარი და წუნი ვერაინ უპოვა. ხელმწიფე შესვლას აპირებდა საყდარში, რომ ჩამოიარა ისევ იმ მოხუცმა და სთქვა:

— მშვენიერი ეკლესია არის, რომ იადონი და ბულბული არ აკლდესო.

გაიგონა ეს სიტყვები ხელმწიფემ, დააყენა მოხუცი და ჰკითხა:

— რა სთქვი, ბერიკაცო, რა სთქვი, კიდევ გაგვიმეორეო?

ბერიკაცმა უთხრა ხელმწიფეს და გაუდგა თავის გზას. ხელმწიფე დაბრუნდა და აღარ შევიდა საყდარში.

ვაჟი დალონდა, წასვლა დააპირა. მამამ ერთი სამ-ფეხა ცხენი მისცა და უთხრა:—წადი და შენ იცი შენი საქმისაო. შეჯდა ვაჟი კოკოს ცხენზედ, აისხა აბჯარი და გაუდგა გზას. მიდის და რა ეშმაკს მიდის, ცხენი ძლივს მისანსალებს, სამ-ფეხა არის. მოდის ვაჟი და მოტირის. გამოვა ერთს ტრიალს მინდორზედ. ერთს ბერიკაცს ნახავს, სიმინდის მორწყვა უნდა, დაიხრება—წვერებზე ფეხს დაიდგამს, აიწეეს და ადგება, სიმინდს ვერ რწყავს. დაინახავს ეს ბერიკაცი მტირალს ეაქს, შეებრალება და ეტყვის:

— რა გატირებს, შეილო, რა გაგკირებია, რაზედ ღერი ცრემლებსაო.

ვაჟმა ყველაფერი უამბო და უთხრა თავის გასაკვირიც.

ბერიკაცმა უთხრა:

— შენ, შეილო, ნუ სწუხარ, ეგ შენი სამ-ფეხა ცხენი უბრალო ნუ გგონია. უთხარ: „ეხლა მიკირს შენი თავი, ჩემო კარგოვო“, და თვითონ იცისო. აქით გაგიტაცებს ეგ რაშიო, უთხრა ბერიკაცმა ეაქს, და ზღვას იქით გაგიყვანსო. იქით კიდევ ქალთან გაგაფრენს, რომელსაც იადონი და ბულბული ჰყავსო. თუ ქალი არ წამოიყვანე, იმ მფრინელებს შენ ვერ წამოიყვანო. სადაც ქალია, რაში თვითონ მიგიყვანსო. ეცადე, კარგა დაიმალო, არა გნახოს ქალმა, თორემ ქარამტერად გაგცვესო. იმან ძილი იცის, ძილის დროს ოქროს თმებს გადმოშლის და ზევეთა სართულიდამ მიწაზე ჩამოეშვება თმებიო. შენ მიდი, ის თმები ხელზე დაიხეიე, რამდენიც დაიძახოს: „დავიწეო!“, იმდენი შენ უფრო დაიხეიეო, ათას რასმეს შემოგფიცავს—ცას, ვარსკვლავს, მთელს ქვეყანას, და არ ერწმუნო, სანამ იადონისა და ბულბულისა არ დაიფიცოს, რომ შენ გამოგყვება ცოლად. ძალიან სიფთხილე გმართებსო.

— ქოსა-მეჩონგურე ოთხი წელია ღრუბელზედ ზის, ჰდარაჯობს ქალს, უნდა იმის წაყვანა, მაგრამ ვერ მოუხერხებია. მერე, როდე-

საც იადონისა და ბუღბუღლისას შემოგფიცავს, ხელი გაუშვი და აღი-
მასთანაო.

გამოეთხოვა ბერიკაცს ვაჟი და უთხრა თავის ცხენს: — აბა, ჩემო რაშო, ეხლა მეჭირვება შენი თავიო, და გაფრინდა რაში ნი-
ვივით. გადაიარა ზღვა და გავიდა ხმელზე. გაუკრა იქით და მივიდა
ქალის ახლო-მახლოს; უდარაჯა და, როდესაც ქალმა გადმოყარა
ოქროს თმები, მიეპარა, სტაცა და დაიხვია ხელზედ. „ვიწვიო!“ დაი-
ძახა ქალმა. ვაჟმა უფრო-და-უფრო დაიხვია ხელზედ.

— რა გინდა ჩემგანაო! — ჰკითხა ქალმა ვაჟს.

— ცოლად უნდა გამომყვეო, — უბასუხა ვაჟმა.

— გამოგყვებიო, — უთხრა ქალმა.

— აბა დაიფიცეო, — უთხრა ვაჟმა.

— ქალმა დაიფიცა.

— იადონის და ბუღბუღლისა დაიფიცეო, — უთხრა ვაჟმა.

ქალმა არ დაიფიცა.

ვაჟმა უფრო-და-უფრო დაიხვია მკლავზე იმის თმები.

— „ვიწვიო!“ — დაიძახა ქალმა.

ვაჟმა უფრო-და-უფრო დაიხვია. ქვეყნისა დაიფიცა ქალმა, ცისა,
მზისა, რომ გამოგყვებიო, მაგრამ ვაჟი არ უსმენდა და უფრო იხვევდა
თმებს. ბოლოს დაიფიცა ქალმა იადონისა და ბუღბუღლისა. ავიდა
ვაჟი. ქალმა უთხრა:

— მართალია, მე შენ ფიცი მოგეც, შევირთოვო, მაგრამ მე
შენ არ შევირთავ, სანამ ერთ რამეში არ გამოგცდიო. მე ერთი რა-
ში მყავს, იმ რაშს შენს რაშს მავუსევე, თუ იჩხუბეს, აღარ ეიქნები
შენი ცოლი და თუ არ იჩხუბეს. შენი ვარ და შენიო.

— კარგიო, — დათანხმდა ვაჟი და გაუშვეს რაშები.

რაშებმა დაიხვიხვინეს თითო, გაექანენ და დაუწყეს ერთმანეთს
კისერ-გადადებულებმა თხანა. რაშები დღით შეიღებები იყვნენ და
რას წაიჩხუბებოდნენ?

შასხდნენ ქალ-ვაჟი, წამოიყვანეს იადონი და ბუღბუღლიც და
წამოვიდნენ. გზა რომ გამოიარეს, ქოსა-მეჩონგურემ დაინახა, და-

ეცა ქალს, წაიყვანა, ჩაძვრა მიწაში, გაძვრა ძირს და აეარდა.

შეწუხდა ეაქი და მხლებლებს უთხრა:

— წადით, იშოვეთ ძალიან გძელი თოკები და აქ მოიტანეთ.

წაიღნენ, მოიტანეს გძელი თოკები. მოიკრა ეაქმა და უთხრა:

— ჩამიშვითო!

ჩაუშვეს და ჩაუშვეს ძირს. გაეშვათ მერე ხელიდამ და წავიდა ძირს. იარა, ბევრი იარა და დაეცა ერთს მინდორზედ. ადგა და გაიხედ-გამოიხედა. მინდორში სამი რაში ჰძოვდა: ერთი შავი, ერთი წითელი და ერთიც თეთრი. სძოვენ, სძოვენ და მერე დაიწყებენ თამაშობას.

ის რაშები ისეთები იყვნენ—შავზე რომ შემჯდარიყო კაცი, ხან იქით ჰკრავდა კლდეს და ხან აქეთ და ისე მოჰკლავდა. ეს სიკედლის მოციქული იყო. წითელზე რომ შემჯდარიყო კაცი, უფრო ქვევით წავიდოდა, და თეთრზე რომ შემჯდარიყო, ზეცას აფრინდებოდა. ამ ქვეყნად ეს ნათელის მოციქული იყო.

ეაქი ეცადა, უნდოდა შავი დაეჭირა, მაგრამ ვერ დაიჭირა. ვერც თეთრი დაიჭირა. ბოლოს წითელი დაიჭირა. შეჯდა ზედ და წავიდა ქვევით. იარა, იარა და ერთს სახელმწიფოში მივიდა.

ბევრი იარა, თუ ცოტა იარა, ერთს ქალაქში შევიდა. წყალი მოსწყურდა გზაზედ ძალიანა, მივიდა იმ ქალაქში ერთს ბებერთან და წყალი სთხოვა. ბებერმა უთხრა:

— შეილო, წყალს დაგალეინებდი, მაგრამ არა გვაქვს, წყალი გველაშაპს უჭერია, ყოველ დღე თითო ქალს სჭამს და ისე გვაძლევს წყალს წყვითაო. დღეს ჯერი ხელმწიფის ქალისა არის, ის უნდა შეჭამოსო.

ეაქმა უთხრა:

— დედა, კოკები მომეც, მე წავალ და მე მოვიტანო.

— ნუ, შეილო, გენაცვალე, — უთხრა ბებერმა, — ის გველაშაპი ჩაგყლაპავსო.

ეაქმა არ დაუჯერა, ამოგლიჯა მიწიდან საწყლე ქვევრი და წავიდა. მივიდა და ნახა შავად ჩაცმული ქალი გულ-ხელ დაკრფილი

სდგას და ტირის. ისე ტირის, რომ იმის ცოდვით დედა-მიწა იწვის. ვაჟი მივიდა და უთხრა:

— დაო, ნუ სტირი, შენ გველაშაპის საკმელად არ გაგხდი.

ქალმა დაუწყო ვედრება ვაჟს: — წადი, ძმობას, თორემ ის ვეშაპი მოვა და შენც ჩაგყლაპავს და მეცაო.

— არ წაველ-კიო და ცოტას-კი დავიძინებ, დაღალული ვარ, და როდესაც გველაშაპი მოვიდეს, გამაღვიძეთო.

დაიძინა ვაჟმა. ქალი თავს ადგა, და აი უცებ ხუეილით მოვიდა ერთი გველაშაპი. ქალმა დაუწყო ღვიძება ვაჟს, მაგრამ ვერ გააღვიძა. ბოლოს დაეცა ქალის სამი ცრემლი ლოყაზედ, ამოსწვა და გააღვიძა. წამოხტა ვაჟი, მოზიდა შეილდ-ისარი და ჰაერშივე გააგლეჯინა შუაზედ გველაშაპი. მერე მიწაზედ ხმლით ეცა და აკეფა. ცალ მხარეს გველაშაპის ლეში იყო აგებული გორებად და ცალზედ ხევად იმისი სისხლი მიდიოდა.

გაეარდა ხმა ქალაქში, გველაშაპი მოჰკლესო. მოვიდა ხალხი და საქონელი წყალობედ, მოვიდა და მოვიდა. დაჰმედილო საქონელი და ხალხი ბევრის სმასაგან ზოგნი იქვე კვდებოდნენ, ზოგნი გზაზედ და ზოგნიც შინ მისულები.

მოუვიდა ხელმწიფესაც თავის ქალი შინ. მაშინვე დაუქანა თავის სახელმწიფოს ხელმწიფემ და სურდა გაეგო, ვინ გადაარჩინა იმის ქალი სიკვდილს, რომ იმისთვის შეერთო. აუარა და ჩაუარა ქალმა შეყრილს ხალხს, მაგრამ ის ბიჭი იქ არ იყო. მამას უთხრა: — მამაე, ის აქ არ არისო.

მაშინვე გაგზავნა ხელმწიფემ კაცები, — წადით, მოიყვანეთ ყველანი, ვინც არ არის აქაო. წავიდნენ და მოიყვანეს ის ბიჭიც.

ბიჭმა გზაზედ ერთი კურდღელი დაიჭირა, უბეში ჩაისვა და ჯარზედ რომ დაჯდა, კურდღელი უბეშივე ეჯდა. აუარ-ჩამოაუარა ქალმა და უნდა, რომ ჩაუჯდეს ვაჟს, მაგრამ ვაჟი ამოუჩინეს ყურებს კურდღლისას უბიძამ და აშინებს ქალს.

ბოლოს მამამ უთხრა ქალს:

— შეილო, ვერ იბოვნე?

— ეიბოვე, მაგრამ უბეში რაღაც უზის და ის მაშინებსო.

— წადი, შეილო, თვალეზი დახუჭე და ისე ჩაუჯექო, — უთხრა მამამ.

დახუჭა ქალმა თვალეზი და ჩაუჯდა ეაქს კალთაში. წამოიყვანა სასახლეში ვაჟი ხელმწიფემ დიდის ამბით, მაგრამ ეაქმა ქალი არ შეირთო: დობა ეუთხარი და ეხლა როგორღა მერგებო.

— მაშ რა მოგცეო? — ჰკითხა ხელმწიფემ.

— შენი არაფერი მინდაო, — უპასუხა ეაქმა, — ოღონდ ჩემს სამშობლოში, ჩემს ქვეყანაში ამიყვანეთ როგორმეო.

— მე კი არ შემიძლიან და, რაც ჩემგან იქნება, მოგეხმარებიო, — უთხრა ხელმწიფემ: — ამა-და-ამ აღგილას ერთს ორბს ბუდე აქვს, არწივი არ უყენებს შეილებს, უქამს და თუ იმ არწივს როგორმე მოაშორებ, ის აგიყვანსო.

მაშინვე აიღებს ეაჟი შეილდ-ისარს და გასწევს ორბის ბუდისაკენ. უცებ დაეშვება არწივი და უნდა დაქამოს ბარტყები; ამ დროს ესერის ისარს ეაჟი გულში და გააგდებინებს, შემოეხვევიან ბარტყები ეაქს და დაუწყებენ ალერსს. ეაქს ბუდეში დაეძინება.

მოვა ორბი, დაინახავს ბუდეში ეაქს, გაშლის ბრტყალებს ამის მოსაკლავად, — კიდევ მაგას უქამია ჩემი ბარტყებიო, მაგრამ შეილები გადაეფარებიან და შეაყენებენ.

— დედავ, ჩენი კეთილისმყოფელი ეს არის, ამან მოკლა არწივი და სიკვდილს გადაგვარჩინაო.

მაშინვე დაჯდება ორბი და ხან ერთს მხარს აუფარებს ეაქს და ხან მეორეს, რომ არ დასცხეს მზეზეო. გამოელეძება ეაქს. ორბი ეტყვის:

— რა მოგცე, კეთილო კაცო, რომ ეს შეილები გადამირჩინეო?

— მე სხვა არაფერი მინდაო, — ეტყვის ეაჟი, — ზევით ჩემს ქვეყანაში ამიყვანეო.

— წადიო, — უთხრა ორბმა, — ოთხი კამეჩი გამოართვი ხელმწიფეს, დასჭერ, დამიწყე, ზედ შენ შემჯექ და მე აგიყვანო.

წავიდა ვაჟი, გამოართვა ხელმწიფეს ოთხი კამეჩი, წამოიღო და წამოვიდა. დასჭრა ნაწილ-ნაწილად, დაუწყა ორბს მხარზედ, ზედ თვითონ დაჯდა და გასწიეს. რამდენსაც შემოტრიალდება ორბი, იმდენს ნაჭერს შეაჭმევს ვაჟი. ბოლოს ერთი შემოტრიალება დააკლდათ და გაუთავდა ხორციც ვაჟს; რომ აღარ შეაჭამოს, იქვე ჩაეარდებიან; აიღო ვაჟმა დი გამოიჭრა ნაკუთალი და ის შეაჭამა. მოტრიალდა ორბი და ავიდნენ მალლა. გადმოხტა ვაჟი და კოჭლობა დაიწყა.

— ბოლოს დროს ის რა შეაჭამეო? — ჰკითხა ვაჟს ორბმა.

— ჩემი ხორცი იყოო, — უპასუხა ვაჟმა, — აი აქედამ გამოვიჭერიო.

— წინადვე მცოდნიყო, შეგჭამდიო, — უთხრა ორბმა.

მოუსვა ფრთა და ისევ გაუმრთელა.

ადგა ვაჟი და წავიდა თავის საცოლისა და იადონ-ბუღბუღის საძებნელად. ბევრი იარა, თუ ცოტა იარა, მოვიდა იქ, სადაც ქოსა-მეჩონგურეს იმისი ცოლი ჰყავდა. მივიდა, მოეხვია თავის ცოლს...

— ქოსა-მეჩონგურე სადღა არისო? — ჰკითხა ვაჟმა ქალს.

— ეს სამი წელიწადია სძინავსო, — უთხრა ქალმა ტირილით, — შენ რომ წავართვა ჩემი თავი, მაშინვე დაეძინა და სამი დღე კიდევ აქვს ძილის ვადაო.

— როგორ უნდა მოკვლოა, — ჰკითხა ქმარმა.

— ცხრა კლიტულში ერთი გალია აქვს, იქ სამი ჩიტე ჰყავს, ის ჩიტები მაგის სული, ჯანი და გონება არის და ვისაც ამის მოკვლა უნდა, ისინი უნდა დახოცოსო, — უთხრა ცოლმა.

შევიდა მაშინვე ვაჟი ოთახებში, მიღევ-მოღევნა ცხრა კლიტული, შევარდა იქ, სადაც ჩიტები ისხდნენ, დაჰგლიჯა სამივეს უცებ თავები და გადაყარა. ჩიტების თავების დაგლეჯა და ქოსა-მეჩონგურეს სიკვდილი ერთი იყო.

წამოიყვანა ვაჟმა ქალიც, იადონ-ბუღბუღიც და მოვიდა მამასთან. მამამ ძალიან გაიხარა. დალოცა თავისი შვილი, დაადგა მეფობის გვირგვინი. დაიწერა ქალზედაც ჯვარი ვაჟმა, გადინადეს დიდი ქორწილი, გაიხარეს და გაგვიხარეს... გათავდა თქვენი მტრის დღე.

პატარა-პატარა

სამეცნიერო წერილები

წერილი მერვე

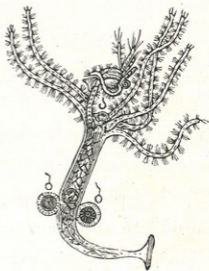
აუვიწეარო დაო ანიკო! წერილები დაგიკვირებ, რადგან მე და მასწავლებელი საფხუდმა ერთმანეთს დაგვაშორა. ახლა-კი მოხარული ვარ, რომ განკახლებთ და განვაგრძობთ ჩვენს ბაასს.

მასწავლებელმა მითხრა, — წარსულ ბაასში ჩვენ იმაზე დაუდევითო, რომ უძვირეს, უბრალო და წერილმან ცხოველთა და მცენარეთა შორის იმისთანა სხეულები მოიპოვებინა, რომ უძვირესი კაცისთვის ძლიერ ძნელი გასარჩევია, რომელია მათში ცხოველი და რომელი მცენარე. ამ სეულად მე გაგაცნობ ორიოდე შესანიშნავ ცხოველს, რომელსაც წელებში და ზღვა-ოკეანებში ცხოვრობენო.

სღაპრებში ხომ გაგიგონია შვიდ-თავა გველი ანუ ვეშაპიო, რომელსაც რამდენ თავსაც მოაჭრიდნენ, იმდენი ახლად ამოხეთქდა. მე რომ ესლა ცხოველი უნდა გაგაცნო, სწორედ იმ სღაპრულ შვიდ-თავა გველს მოგატყობსო. მხოლოდ არ-კი გვეგონოს, უშეულებელი რამ ვეშაპი იყოსო, არა, ჩვენი გველაშაპი, რომელსაც ჰიდრა ჰქვინა სახელად, სულ დიდი, დიდი, — ერთი გოჯის ოდენა იყოს, მეტი არ იქნება, მაგრამ ძალიან ოინბაში რამ-კი არისო.

ჰიდრა სცხოვრობს მდინარეებში, სღვეებში, სადაც წყლის მცენარეების ფოთლებს ქვემოდგან მიეკრობა, განუშორებლად ცხოვრობს იქ და როცა უნდა მოიკუშმება, როცა უნდა, ძაფის სისხო ტოტებს წვალსედ გაჭყენს ხოლმეო. სოგჯერ კიდევ კლბკუნა-გრუნით ცურვაც იცისო, ან არა და წვალსედ მოცურვავ ფოთლებსედ მოიკეცავს ხოლმე და არსეინად დასეირნობს, თითქოს ტივი მოაქვსო.

ჰიდრა

ჰიდრას რბილი ღორწოიანი ტანი აქვს და აწეწილ-დაწეწილი, ძაფის სისხო მწვანე ტოტები ახსიაო. ამ მწვანე ტოტების კაძო გარე შესედულობით ჰიდრა უფრო მცენარეს ჰგავს, ვიდრე ცხოველსაო.

ჩვენი ჰიდრა ძალიან ღორმუცელა რაბ არის და ბუსრს ავლებს წელის თვალთ-უსილაჲ, ჰაწაწკინტელა ცხოველებს და ძათ კვერცხ-ჰარკებისაო. ჰირის გარშემო სხივის მსგავსად შემომწკრივებული აქვს წვრილი ფოჩები და ამ ფოჩებს იძისთანა თვაცება აქვსო, რომ როგორც ჭინჭარი, ისე ისუსხებიანო. ამიტომ ხშირად მოხდება, რომ კაცსაც-კი ტანს დაუსუსხავენ ხოლმე, ბანაობის დროსაო.

აი სწორედ ამ ფოჩებით ჰუსხავს ჰიდრა წელის წვრილძან ცხოველებს, ჰირისკენ იკრავს და ელურწანს გაადენს ხოლმეო. მერე, რასაც ვეღარ მოინელებს, ისევე ჰირიდგან კაძმოჭერისო. ხშირად მოხდებაო, რომ ხადროობის დროს ორი ჰიდრა ერთძანეთს შეეცილებიან

სანადიროსაო და ბოლოს იქამდე გამწვავდებიან სოლძეო, რომ ღონიერი ჭიდრბ უღონოს ჭელაზავსო. როცა ეს ღონიერი ჭიდრბ მოუნელებელს საჭმელს ზირიდგანვე ამოჭერის, მამინ ის გადაელაზული ჭიდრბ თავის მტრის მუცლიდგან თავს დაახწევს და ისევ არსეინად დაიწეებს ცხოვრებასაო, ვითომ და აქ არაფერი ამბავი ეოფილაო.

ჭიდრბს სამ ნაირად შეუძლიან გამრავლებაო: კვერცხებით, კოკრობით და დაუოფით.

1. კვერცხები ჯერ კანში უხნდებიან და მერე გარედგან მოესხმიან სოლძეო. ეს კვერცხები ძეგარ ზარკით არიან შემოსილნი და შემოდგომით, როცა ჭიდრბ კვდება, კვერცხებს წეალი დასძირავს და იქ წელის ძირას სამთრობენო, გასაფხულსეკი კვერცხები გამოიხეკებიან და ჭიდრბს ბარტეები მამა-მამურად ცხოვრობენო.

2. ჭიდრბს ტანსედ, როგორც მცენარეს, კოკრები მოესხმის სოლძეო და ამ კოკრებიდგან ნელ-ნელა ახალი ჭიდრბ ბარტეობს და შორდება დედა ჭიდრბსო. სოკჯერეკი დედა ბარტეს არ იშორებს და ეს ბარტეიც კიდევ კოკრებს ისხამს, ბარტეობს და ამ გვარად რამდენიმე თაობა ერთმანეთსეა გადაბმულიო.

3. დაუოფით კიდევ აი რა ნაირად მრავლდებაო: რამდენსამე ალაგას რბილ ტანსე ჭიდრბს სალტებიოთ დაახნდებაო და ეს სალტები თან-და-თან უფრო ღრმად ჩადის ტანში, უჭერს და ბოლოს ტანს სრულებით გადასჭრისო, და ამ გვარად ერთი ჭიდრბ რამდენსამე ჭიდრბად გადაიქცევა სოლძეო.

ახლა, დაო ანიკო, შესანიშნავი ის არის, რომ ჭიდრბ

თურმე ვერას გვით ვერ მოიხზობა. მასწავლებელმა მიაძმო, რომ შეგიძლიან ჭიდრბ ტომარასავით გადმოაბრუნო, ესე იგი, შიგნითა კანი გარეთ უყო და გარეთა კანი შიგნით მოუქციოვო და ამით ჭიდრბ სულაც არ შეწუსდება და არსენად იცხოვრებსო. შეგიძლიან ჭიდრბ რამდენსამე ნაჭრად გადასჭრაო, და მანც უველა ნაჭერი ახალ ჭიდრბთ გადაიქცევაო! ეგ კიდევ რაა, შეგიძლიან მხალივითაც დაკეპო, მაგრამ,—შენც არ მოძიკვდე,—უველა ნაჭრიდგან მანც ახალი ჭიდრბ გაიხდებაო!

აი დასწევლოს ღმერთმა! მართლა და იმ ზღაპრის შვიდ-თავა გველს ჭკვანებია!

მასწავლებელმა მითხრა,—ეგ რა არისო, დაიცა, ისეთ ამბებს გიამბობ, რომ გაოცებული დარჩეო,—მეც შეძდეგი წერილით გაცნობებ, ჩემო საუვარელო დაო, რასაც მასწავლის ჩემი დაუღალავი მასწავლებელი.

შენი მოსიყვარულე ძმა

ილიკო

ა მ ბ ე ბ ი

ფრინველების ცხოვრებიდან

კი დაგვირდი, დედი, ფრინველებზე კიდევ გიამბობთ რასმეო?—გაახსენა პაწაწამ თავის დედას.

— აკი სრულიად გადამაფიწყდა, კარგია, მომაგონე. ღღეს სალამოზედ მოცლილი ეიქმნები და, აბა თუ არ გამაჯაერებთ მანამდე, ბევრს კარგს რასმე გიამბობთ.

სალამოთი ორი პატარა და-ძმა დედას გარს შემოსხდომოდა და დედა უამბობდა.

მტრობა, ჩხუბი ფრინველებმაც იციან, როგორც ადამიანებმა. აი თქვენ თითონ, ჯერ ხომ პატარაები ხართ, და რამდენჯერ მოგლით ხოლმე ერთმანეთში ჩხუბი, კინკლაობა. მხოლოდ ეს კია, რომ თქვენ ბრალიან-უბრალიოზე წაეკიდებით ხოლმე ერთმანეთს და

ფრინველები-კი თუ გაჰბედვენ ჩხუბს, — მხოლოდ მაშინ, როდესაც უსამართლობით, ავაზაკობით ძლიერ შეაწუხებს ვინმე.

ამასთან ესეც უნდა გითხრათ: ჯავრის ამოყრაში, სამაგიეროს გადახდაში ფრინველები ისეთს ჭკუას და მოხერხებას იჩენენ, რომ სწორედ გასაკვირველია. აი რამდენსამე მაგალითს გეტყვით.

* * *

ერთ დერეფანში მერცხალმა ბუდე გაიკეთა. მოაშენა ბარტყები, გაზარდა, დააფრინა და ბუდეს დროებით თავი დაანება. მხოლოდ შემოდგომაზე, როცა ცხელ ქვეყნებში წასვლის დრო მოვიდა,

მერცხალმა ერთხელ კიდევ დაჰხედა თავის ბუდეს, გამოეთხოვა და გაფრინდა, ზამთრის გასატარებლად, სხვა ქვეყანაში.

გაზაფხულზე მერცხალი ისევ მოფრინდა და მონახა თავისი ბუდე. მივიდა, მიეჭიკჭიკა, მიესალამა, მაგრამ რა ნახა? ბუდეს სხვა დაჰპატრონებია. მერე ვინ? ჩენი გაიძვერა, მუქთა-მჭამელა ბელურა ჩიტი: დაუნახავს, რომ ბუდეში არაეინ არისო, შესულა, ბატანო, და მოუკალათნია, ვითომც აქ არაფერიაო.

— ძმობილო, შენც ხომ კარგად იცი, რომ ეგ სახლი ჩემი აშენებულია, და გეთაყვა დამიცალე, ჩემ ცოდოში ნუ ჩასდგები. ეხლა, შენც იცი, მე დამჭირდება და აბა ახალს სად მოვასწრობ, — ასე მოყვრულად ელაპარაკებოდა მერცხალი ჭივჭავს.

ქურდ-ბაცაცა ბელურამ ხმის გაცემაც არ აკადრა. დალონებული მერცხალი გაფრინდა, იპოვა შეგობარი და ამას შესჩივლა თავის უბედურება. მოვიდნენ ორივენი ბელურასთან, ბეერს ემუღარნენ, ეხვეწნენ, მაგრამ ბელურამ მაინც ხმა არ გასცა.

— ჭივჭავო, თავს პატივი ეცი, თორემ ენახოთ, რაც მოგივა! ახლა-კი გულმოსულმა უთხრა მერცხალმა.

ჭივჭავი პასუხის მაგიერ, მხოლოდ აიბურძვნა და ნისკარტი გაალო, თითქოს ეუბნებოდა: აბა მობძნდით და მეც აქ დაგიხედებითო.

ახლა მთელი ერთი გროვა მერცხალი მოფრინდა, ჯერ შორი-ახლოს დასხდნენ და გაცხარებული ჭიკჭიკი შეუდგათ, თითქოს რჩევა აქეთო, რა მოეუხერხოთ ამ ავაზაკს, რომ ბუდე დაეცლევინოთო.

გაიძვერა ბელურა მიხედა, ეტყობა, რომ კარგს არაფერს უპირებდნენ, მაგრამ მაინც ყურს არ იბერტყდა. განა არ ჰხედაედა, რომ კარგ საფარში იყო, რისი შეეშინდებოდა...

აგერ მიფრინდა რამდენიმე მერცხალი და ბელურას გარედგან მუქარას უთელიდნენ, ზოგმა თავიც შეყო ბუდეში და კორტნა დაუწყაო შიგ მომწყვდეულ ჭივჭავს. ბელურა გაბუებული, აქოჩრილი იჯდა არხენად და თავგასულს მერცხალს ისე მაგრად ურტყამდა თავში თავის ნისკარტს, რომ სხვები ახლო მიკარებნასაც ვეღარ ჰხე-

საქართველოს
ხელნაწილების
სამეცნიერო ცენტრი

დაედნენ. რამდენსამე ხანს მერცხლებს ასე იერიში მიჰქონდათ, მაგრამ შერცხვენილები უკანა ბრუნდებოდნენ.

ეს ამბავი მოხდა იტალიაში. იმ სახლის მდგმურნი, სადაც ეს ამბავი იყო, თვალ-ყურს ადევნებდნენ მერცხლებისა და ჭივჭივის ომს და ძლიერ გაუკვირდათ, როდესაც უცბათ მიწყნარდა იქაურობა, აღარც მერცხლები მოდიოდნენ და აღარც ბელურა ჩანდა.

რა მოხდაო, იფიქრეს და ავიდნენ ბუდის გასასინჯად. ავიდნენ და რა ნახეს? ბუდეს პირი აღარსად უჩანდა, სულ ტალახით იყო გადალესილი. დაშალეს და რა დაინახეს? საბრალო ბელურა უსულოდ-კი ეგდო შიგ.

ხომ მიხვდით, რაც მომხდარიყო? რაკი მერცხლებმა ვერა გააწყეს რა და ბელურა ბუდიდგან ვერ გამოავდეს ძალით, აიღეს და ხერხი იხმარეს. არ იშლი შენს ავკაცობასაო, — უთხრეს გაბრაზებულმა მერცხლებმა, — და ჰძალადობ კიდევცაო, მაშ აი შენისთანა ავაზაკს ასე უნდა მოექცნენო, — ამოუღესეს ბუდეს პირი და შიგ ამოაღჩეს.

— საწყალი ჭივჭავი! როგორ მოუკლავთ! მე კი მეგონა, დედა, რომ მერცხლები ისეთი კარგები არიან-მეთქი, — სთქვა პაწაწა ქალმა.

— მართალია, შეილო, მერცხლები არ მოქცეულან კარგად, მაგრამ არც ბელურა ყოფილა წმინდა სულისა: სხვის სახლს დაეპატრონოს და პატრონს თავშიაც სცემდეს, ეს სწორედ რომ დიდი უსამართლობა და თავ-გასულობაა. შენ, მგონი, ერთი ეაშლიც რომ წაგართონ, იმაზედაც ერთ ამბავს დააწევე, და საწყალ მერცხალს რაღა ექმნა... აი კიდევ მეორე მაგალითის გიამბობთ და აქაც დაინახათ, რომ ფრინველები დამნაშავენი არ არიან, თუ ხან-და-ხან ავკაცობას ჩაიდნენ ხოლმე.

* * *

ერთ სოფელს ახლო, ქალაში ჯგუფად რამდენიმე დიდრონი ხე იდგა. ამ ხეებზე კაჭკაჭებმა ბუდეები გაიკეთეს და ბარტყები გამოიყვანეს. მშობლები დაჰხაროდნენ და ზრდიდნენ თავიანთ პაწია ბახალეებს. აკი როგორღაც მოხდა, რომ ერთმა მსუნგამა კატამ გა-

საქართველო
საბჭოთა კავშირი

მოისყირონა ამ ქალაში. დაინახა ხის ძირას ერთი ჩამოვარდნილი ბახალა და თუმცა საწყალი მშობლები ზედ ევლებოდნენ და თავს დასტრიალებდნენ, მაგრამ მაინც მსუნავმა ციცამ მხოლოდ თვალე-ბი დახუჭა სიამოვნებით და პატარა კაჭკაჭი მუცელში ჩაალაგა.

რაკი ერთხელ გემო გაიღო, შემოეჩვია ამ ალაგს და სიმსუნა-გით თავ-გასიებული ყოველ დღე მობძანდებოდა ხოლმე. ახლა ძირს ჩამოვარდნასაც აღარ უცდიდა; რად შეგაწუხოთო, მე თითონ გია-ხლებით მანდ ხეზედაო, — მე ვიცი, ხეზე ასელა გაუჭირდებოდა!... და-ლიოდა ესე ყოველ დღე და ააოხრა საწყალ კაჭკაჭების ბუდეები.

გული ეწოდათ მშობლებს, მაგრამ ცალკ-ცალკე შებრძოლებას და შებმას კატასთან მაინც ვერ ჰხედავდნენ, — ეტყობა, ესინჯათ ციცას ბრჭყალები. კატამაც ნამუსზე ხელი აიღო და თითქმის იქა-ურობა სრულიად გააწყო, კაჭკაჭებმაც ველარ გაუძღეს ასეთს უსი-ნიდისობას, გულ-დაწყევტილები შეიკრიბნენ ერთად და ერთი ჩოჩ-ქოლი, ყივილ-ხივილი შეუდგათ, ხან მალლა აფრინდებოდნენ, ხან ისე დაბლა ჩამოვიდოდნენ.

აგერ ციცაც გამოჩნდა. წყნარად, დინჯად, ფრთხილად ადგამდა ფეხებს, ოდნე კუდს იქნედა, ულვაშებს ათამაშებდა და პირს აცმაკუ-ნებდა: იქნება იმაზედ ფიქრობდა, რა გემრიელი საუზმე მომელისო, და წინაღვე სიამოვნებით პირს იმტკბანურებდა... მაგრამ ერთბაშად, მოულოდნელად დაეცნენ კაჭკაჭები ყივილ-ხივილით და ჩენი, ტკბილ ოცნებაში გართული, ციცუნია ჰაერში ასწიეს.

მორთო მხალმა კატუნამ საშინელი ჩხაილი, საცოდავად კნაოდა, მაგრამ ვინ იყო შემბრალელები: კაჭკაჭებს უფრო მალლა და მალლა მიჰყვანდათ. ბოლოს, კარვა მალლა რომ აიყვანეს, მი-ანებეს კატას თავი. წამოვიდა საწყალი ციცა ძირს თავდაყირამალა შურდულის ქვასავით და სწორედ ძვლებსაც ველარ ჩამოატანდა მთლებს, რომ ამის ბედზე წყალი არ დაჰხვედროდა და რბილად არ დაცემულიყო.

ძლიეს როდის-როდის გონს მოვიდა, და დასეველებული, კულ-ამოძუებული ძლიესლა მიღონდილდა შინ. ის იყო და ის: — კატამ ჭამა

ძეხვიო და ამოიკვეთა ფეხიო, — ამისი არ იყოს, მას დღეს უკან კატამ მართლა ამოიკვეთა ფეხი და კაქკაქის ბუდეებისკენ აღარ მიუხედნია.

* * *

კაქკაქმა რომ ასეთი ხერხი მოიგონოს, გასაკვირველი არ არის: ყველამ იცის, რომ კაქკაქი გონებიანი, მოხერხებული, ეშმაკი ფრინველია. მაგრამ ეინ დაიჯერებდა, რომ ბატსაც მოხერხება, მოსაზრება შეეძლებოდა, იმ ბატსა, რომლის უტკუობა, უტვინობა ყბად არის აღებული. ეგრე თქვით და აბა ყური დამიგდე!

ერთი ბატი დაკოჭლდა და შინ ეგდო, სხვა ბატებთან მინდორში ევლარ მიდიოდა. დაიბრიყვა საწყალი კოჭლი ბატი მამალმა და მოსვენებას აღარ აძლევდა. აქაო და საწყალი ევრაფერს მიშვრებო, მამალმა ყოყოჩობა დაიწყო და გავლანზე თუ გამოვლანზე თავში უტყაპუნებდა საწყალს ბატს. ისეც თხელ-ტვინას, თავი უფრო გაულაყდა კოჭლს ბატს. აღამიანს ისე ეგონებოდა, ბატი გულში არც კი ივლებს მამლის ასეთს თავგასულობასაო, და ის კი არა თუ, ეს კოჭლი სულ გულში იტრიალებდა ჯავრს და იმას ფიქრობდა, რომ ერთხელ როდისმე ერთბაშად გადაეხადნა სამაგიერო.

ფეხი მოუჩხა ბატს, ცოტა ჯანზედაც მოვიდა. მამალმა თავისი არ დაიშალა და აი ერთ დღეს კიდევ გაუმართა ბატს ჩხუბი. დაჩაგრულმა ბატმა ხანხალით წყლისაკენ გასწია. გამარჯვებული, გაყოყონებული მამალი უკან დაეღვენა...

თურმე ნუ იტყვით, — აკი ეს კოჭლი ხანხალა ეშმაკობით არ გაიქცა წყლისკენ, თურმე მამლის გატყუება უნდოდა. და აი რაკი მამალი მივიდა წყალთან, ბატი უცბად მოტრიალდა, გაბრაზებულმა დაისისინა, სტაცა პირი მამალს კისერში, ერთ წაშში მიათრია წყლის პირას, წყალში თავი ჩაუყო და ესე ეჭირა იმდენს ხანს, მანამ მამალი არ დაიღწო.

ესეც ბატის ტვინი!...

ახლა-კი გავათავოთ; ამ ხანად ესეც კმარა, სხვა შემდეგისთვის დარჩეს.

ს ე რ ა კ ლ ი

(შემდეგი*)

ყო მეფე ელიდისა (ელიდა საბერძნეთის ერთს ნაწილს ერქვა), სახელად ავეკას, რომელსაც ჰყავდა მრავალი ნახირი. იმის ხარ-ძროხასა და ცხვარს ანგარიში არა ჰქონდა. სამასი ხარი ჰყავდა იმისთანა, რომელთაც ფეხებზე, როგორც თოვლი, ისეთი თეთრი ბალანი ესხათ, და თორმეტი მთლად თეთრი, როგორც გვიდეს თორმეტი ხარი შეწირული იყო ჰელიოსს***) ღმერთის სახელობაზე. ერთი ხარი სულ ვარსკვლავით ბრწყინავდა და სახელად ერქვა ფაეტონი.

დიდი ბაკი, სადაც ეს საქონელი იყო ხოლმე ღამით დაბინავებული, მრავალ წლების განმავლობაში ისე იყო ავსებული ნაგავით, რომ მის გაწმენდას ხორციელი ვერაინ იფიქრებდა. ვერისთემ უბრძანა ჰერაკლის, წადი და ავეკასის ბაკი გაწმინდე ერთის დღის განმავლობაშიო.

ჰერაკლი გამოცხადდა ავეკასთან და ჰკითხა:

— რას მომცემ, ერთს დღეში ისე გაეწმინდო შენი ბაკი, რომ სთქვას კაცმა, აქ თავის დღეში ნაგავი არ ყოფილაო? მომცემ თუ არა შენი ნახირის მეთედს, ეს პირობა რომ ავისრულოვო?

*) ნახე „ჯეჯილი“-ს მე-IV №-რი.

**) ჰელიოს იყო ღმერთი მზისა, რომელიც განაგებდა მზის ეტლის მსვლელობას: დილას ამოვიდოდა იგი ოკეანიტგან აღმოსავლეთის მხარეზე, რომ წაეყვანა მზის ეტლი, რომელშიაც შებმულნი იყვნენ ცეცხლ-მფრქვეველი ცხენები. ეტლით გაივლიდა ცაზე დანიშნულს გზას, სადამოს დაეშვებოდა ძირს დასავლეთისაკენ და ოკეანეში ჩაესვენებოდა. მერე ჩაჯდებოდა პატარა ოქროს ნავში ღამით, შემოუვლიდა დედა-მიწის ჩრდილოეთ ნაწილს და დილისათვის ისევ დაბრუნდებოდა აღმოსავლეთისაკენ, თავის მშვენიერს სასახლეში.

ავეგასი დაეთანხმა. მაშინ ჰერაკლიმ ამოთხარა ღრმად არხი, მიიყვანა ბაკის კედლამდის; მერე გაარღვია კედელი ორს ალაგს და გადმოიყვანა არხში ორი მდინარე. დატრიალდა ბაკში წყალი და ერთს დღეში ისე გარეცხა ბაკი, რომ ერთი ნამცეცი შიგ ალარაფერი დარჩენილა.

ამ გვარად შეასრულა ჰერაკლიმ თავისი პირობა, მაგრამ ავეგასმა უმტყუნა მას და აღარ მისცა დანაპირები. თუმცა ძალიან საწყენად დაურჩა ჰერაკლის ავეგასის უპირულობა, მაგრამ მაშინ ხმაც არ ამოუღია ამაზე; მხოლოდ ბოლოს, როდესაც შეასრულა ევრისთვისაგან დავალებული თორმეტი სარჯელი, დაუბრუნდა მას, გაუმართა ომი და მოკლა იგი.

7. მეშვიდე გმირობა ჰერაკლისა იყო კრიტის კუნძულიდგან კუროს მოყვანა. კრიტის კუნძულზე იყო ერთი ავი მოზვერი ხარი, რომლის შიშით მთელი ხალხი ცახცახებდა. ევრისთემ უთხრა ჰერაკლის, თუ კაი ეაქვაცი ხარ, წადი და ის კურო მომგვარეო. ჰერაკლი ჩაჯდა ხომალდში და გაემგზავრა კრიტის კუნძულზე, მინოს მეფის საბრძანებელში. მინოს მეფემ დიდის სიხარულით ნება დაჰრთო და უთხრა, ოღონდ-კი დაიჭირე და არ გიშლი, სადაც გინდა, იქ წაიყვანეო. ჰერაკლიმ წაველო კუროს რქებში ხელი, შეათრია ხომალდზე და მიჰგვარა ევრისთემ მეფეს. ევრისთემ ეს კურო გაუშვა მის ნებაზე და ამით დიდი გაჭირება დააყენა მთელს ქვეყანას. კურო გაგიჟებული დარბოდა საბერძნეთში, აფუჭებდა ხალხის ნაჭირნახულეებს და უწყალოდ ჰყლევდა ადამიანებს. ეს ის კურო იყო, რომელიც თევზოსმა დაიმორჩილა.

8. ამას შემდეგ ჰერაკლიმ მიიღო ბრძანება და გაემგზავრა ფრაკიაში, სადაც იგი შეება იქაურ მეფეს დიომედს, მოსტაცა ამას ევლური ცხენი, რომელიც ადამიანებსა სჭამდა, და მიჰგვარა ევრისთვის დამშვიდებული.

9. ამაირადვე გაიმარჯვა მან ამაზონელების დედოფალზე, ჰიპპოლიტაზე. ამაზონელებს ეძახდნენ ხალხს, რომელიც სულ დედა-კა-

ცებისაგან შესდგებოდა. ეს ხალხი ძალიან მამაცი ხალხი იყო. ამაზონელებმა იცოდნენ კარგი ცხენოსნობა და ისე ხმარობდნენ ომში იარაღს, როგორც კარგი ვაჟკაცები. ისინი სცხოვრობდნენ, ახლა რომ აზოვის ზღვა არის და მდინარე დონი, იმათ ნაპირებზე. იმ დროს ამაზონელებს ჰყავდათ დედოფლად ჰიპპოლიტა, რომელსაც ჰქონდა ძვირფასი ქამარი, შემკული ოქროთი და მარგალიტებითა. ერთხელ ევრისტეს ქალმა ინატრა, ოჰ, ნეტაეი ის ქამარი მაშოვნია, ჰიპპოლიტას რომ აქვსო! მეფემ მაშინვე უბრძანა ჰერაკლის: აბა ჰე, წადი დაუყოვნებლივ და ის ქამარი მოიტანეო.

ჰერაკლიმ გამოიწვია საბერძნეთის სახელოვანი გმირები, შეაგროვა ლაშქარი, ჩასხა ზომალდში და გაემგზავრა. გაიარეს შავი ზღვა, მივიდნენ ამაზონელების ქვეყანაში და იქ, მათი სატახტო ქალაქის თ ე ლ ის კ ი რ ა ს მახლობლად, დაბანაკდნენ. როდესაც გაიგეს ამაზონელებმა, რისთვისაც იყო ჰერაკლი იქ მისული, დიდი უარი გამოაცხადეს. ამაზე შეექნათ გაცხარებული ბრძოლა. ამაზონელები ცხენ-და-ცხენ იბრძოდნენ, ჰერაკლი და მისი ამხანაგები-კი ქვეითად. ისეთი გაჭირება დააყენეს ამაზონელებმა ბერძნებს, რომ მათი გამარჯვება შეუძლებელი იქნებოდა, თითონ ჰერაკლი რომ არ ყოფილიყო იქ. ბევრი სახელოვანთქმული ამაზონელი დაამარცხა ჰერაკლიმ. ბოლოს იძლინენ ამაზონელები და გაიქცნენ. დედოფალი ჰიპპოლიტა ტყვედ შეიპყრეს. მაშინ იგი ძალა-უნებურად დასთანხმდა ქამრის მიცემას და განითავისუფლა თავი ტყვეობისაგან. ჰერაკლიმ წამოიღო ქამარი და გამოსწია საბერძნეთისკენ.

ეს იყო მეცხრე გმირობა ჰერაკლისა.

დარჩა კიდევ ასასრულებელი სამი სარჯელი და თითოეული მათგანი ისეთი ძნელი რამ იყო, რომ ევრისტე დარწმუნებული იყო, ჰერაკლი ცოცხალი ვერ გადურჩება ერთ-ერთს ამ სარჯელსო, მაგრამ ჰერაკლი უშიშრად ეგებებოდა ყოველს მის ბრძანებას და ერთხელაც იმედი არ დაჰკარგვია გამარჯვებისა.

10. ევრისტემ გაგზავნა იგი გ ე რ ი ო ნ მეფის ხარების მოსარეკად. ჰისპანიის მახლობლად არის კუნძული, რომელსაც ძველად ე რ ი თ ი ის

კუნძულს ეძახდნენ. აქ იყო კარგი საძოვრები და მრავალი ნახირო იმწყსოდა დეე-გმირისა. ამ ნახიროში იყვნენ მშენებელი ხარები, რომელთაც წითელი ბალანი ესხათ ტანზე. ხარების მცველად იყო გმირი ევრიტიონი, რომელსაც ჰყავდა ნახიროში საშიშარი ძაღლი ორთი. ორთს ორი თავი ება და ისეთი ღონიერი იყო, რომ ერთსა და იმავე დროს ორს მგელს შეებმოდნა ხოლმე და ორივეს ლუკმა-ლუკმა ჰკლევდა. თითონ გერიონი შეტყუებულ იყო სამის გმირისაგან: სამი თავი ება, ექვსი ხელი და ექვსი ფეხი.

წავიდა ჰერაკლი ევრისთვის ბძანების ასასრულებლად. ვინ იცის, რამდენი იარა და რამდენი შეწუხება აიტანა, სანამ დანიშნულს ალვას მიაღწევდა. საბერძნეთიდან წავიდა აფრიკაში, (რომელსაც სულ ქველად ლიბიას უწოდებდნენ), გაიარა დიდი უდაბური ადგილები და ხანგრძლივ მოგზაურობის შემდეგ მივიდა იქ, სადაც ახლა გიბრალტარის სრუტეა. აი ამ ალვას, როგორც ამბობენ, ნიშნად თავის შორეული მოგზაურობისა, ჰერაკლიმ აღმართა სრუტეს გაღმა-გამოღმა ნაპირებზე ორი დიდი კლდე, სვეტების მსგავსად. მას შემდეგ დაერქვა ამ კლდეებს სახელად ჰერაკლის ანუ ჰერკულესის სვეტები.

აფრიკაში ძლიერ ცხელა: ჰერაკლი მეტად შეაწუხა სიცხემ და გაჯაურდა, როგორ თუ ჰელიოსს ღმერთი ასე დაუახლოვდა თავის ეტლით დედა-მიწას და სწევას ყველაფერს ო! უთხრა:—ჩამომეცალე, ჰელიოს, ნუ მაწუხებ სიცხით, თორემ ისარს გტყორცნიო.

მართლაც მოზიდა მშვილდი და სროლა მოუწოდომა, მაგრამ ღმერთს აბა რას დააკლებდა! ჰელიოსს მოეწონა ჰერაკლის მამაცობა და ათხოვა მას თავისი ოქროს ნაეი, რომ იგი ზღვით მისულიყო ერთი თვის კუნძულზე. ჰერაკლი ჩაჯდა ჰელიოსის ნაეში და მივიდა გერიონის სამფლობელოში. იქ მოკლა მან ძაღლი ორთი, მოკლა აგრეთვე მწყემსი ევრიტიონი, მერე გამოირეკა ხარები და წამოვიდა.

გერიონმა რომ გაიგო ეს ამბავი, განრისხდა და გამოუდგა უკან ჰერაკლის, მაგრამ ტყუილად: ჰერაკლიმ სტყორცნა მას ისარი და

იქვე სული დააღვინა. მერე გამოიარა ჰისპანია (ძველად იბერია), გადმოიარა პირინეის მთები და შემოვიდა გალღების ქვეყანაში (საფრანგეთში). აქ გზა გადუღობეს მას ლიგურიელებმა, რომ წაერთმიათ ხარები; მშვილდ-ისრებით შეიარაღებულნი დაუხედნენ წინ ჰერაკლის და გამართეს მასთან ბრძოლა. ვისაც-კი ხელი წააეღო ჰერაკლიმ, მიწაზე სული არ დაუყოლებია, და სხვებს, რომელნიც შორიდგან ებრძოდნენ, ისრებით დაუბნელა დღის სინათლე. მაგრამ მტერი იმდენად ბევრი იყო, რომ ბოლოს ისრები შემოაკლდა ჰერაკლის და ძალიან ცუდად იქმნებოდა მისი საქმე, თუ მამა არ მიჰშეელებოდა.

ზევეს ღმერთმა დაინახა საყვარელი შვილის გაჭირება და მოაეღინა ქვის წვიმა, რომელმაც ბევრი ლიგურიელი იმსხვერპლა. თითონ ჰერაკლიმაც ბევრს გაუტეხა თავი ამ ქვებით. ახლაც არის თურმე საფრანგეთის ერთ მაზრაში მინდორი, სადაც ბლომად ყრია ქვები და რომელსაც ეწოდება კ რ ო.

ლიგურიელებზე გამარჯვებულმა ჰერაკლიმ გადმოიარა ალპის მთები, გამოიარა იტალია, მოვიდა საბერძნეთში და მოჰგვარა ხარები ბოროტს ევრისტეს.

11. მეთერთმეტე სარჯელი, რომელიც დაუნიშნა მეფე ევრისტემ ჰერაკლის, იყო ჰესპერიდების ვაშლების პოვნა. როდესაც ჰერა და ზევესი დაქორწინდნენ, ჰერამ აჩუქა თავის მეუღლეს რამდენიმე ოქროს ვაშლი. ამან ეს ვაშლები აიღო და ჩაფლა მიწაში ერთს მშვენიერს სუნელოვანს ბაღში, რომელიც ეკუთვნოდა ნიმფებს — ჰესპერიდებს*). ამ ვაშლებისაგან ამოვიდა ხეები, რომელიც ისხამდა ოქროს ვაშლებს. ნიმფებს დაყენებული ჰყავდათ ბაღში მცველად ას-თავიანი გველაშაპი, რომ ვაშლები არავის მოეტაცნა. ჰერაკლიმ ასავალ-დასავალი არ იცოდა ჰესპერიდების ბაღისა და წავიდა საძებრად. აქ მივიდა, იქ მივიდა, ყოველგან კითხუ-

*) ნიმფები იყვნენ დედა-ღმერთნი, ქალწულნი, ითვლებოდნენ ზევეს ღმერთის ქალიშვილებად და ცხოვრობდნენ ბარად და მთებში, ჭალებში, მდინარეებში, წყაროებში და ტბებში.

ლობდა, სად უნდა იყოს ჰესპერიდების ბალიო, მაგრამ ვერაფერი ვერ გაიკვლია.

ბოლოს კავკასიაში მოვიდა. აქ ნახა დიდი უზარ-მაზარი მთები, რომელზედაც ადამიანს ასელა არ შეეძლო. ამ მთებში, ერთს მაღალს კლდეზე, მიჯაჭვული იყო გმირი პრომეთეოს, რომელიც ზევსს ღმერთმა დასაჯა მისთვის, რომ მან ზევსის უნებურად ზეციდგან ცეცხლი მოიტაცა, მისცა ადამიანებს, ასწავლა მათ სხვადასხვა ხელობა, სხვა-და-სხვა მეცნიერება და გამოიყვანა ისინი ველური მდგომარეობიდან.

საშინელს ტანჯვაში იყო პრომეთეოს: ყოველ დღე მოფრინდებოდა ხოლმე მასთან არწივი, გამოჰკორტნიდა მას გულ-ღვიძლს და ისევ გაფრინდებოდა. თუმცა ღამით ხელ-ახლად გაუმრთელდებოდა გმირს გამოწიწკნილი გულ-ღვიძლი, მაგრამ წყველი არწივი თავს არ ანებებდა. ამ ტანჯვაში იყო პრომეთეოს უხსოვარის დროიდგან.

შეებრალა ჰერაკლის ტანჯული გმირი და სთხოვა თავის საყვარელს მამას, ნება მომეც, ვუშველო პრომეთეოსსაო. ზევსმა შეიწყნარა შეილის ვედრება. მაშინ ჰერაკლიმ სტყორცნა არწივს ისარი და მოკლა. შემდეგ მძლავრი მკლავებით გაგლიჯა ჯაჭვი, რომლითაც შეპყრობილი იყო პრომეთეოს, და განათავისუფლა იგი. სამაგიეროდ პრომეთეოსმაც კაი სამსახური გაუწია ჰერაკლის: ასწავლა მას, საითკენ უნდა წასულიყო ოქროს ვაშლების საძებნელად და რა საშეაღებით უნდა ეპოვნა.

დასაელეთის მზარეს, ძლიერ შორს, სადაც თავდება ხმელეთი და ოკეანე-ზღვა იწყება, ცხოვრობდა ერთი გოლიათი კაცი, სახელად ატლანტი, რომელიც თავის მხრებით ბოძად შესდგამოდა ცას, რომ ცა ძირს არ ჩამოვარდეს დედა-მიწაზეო. (აქედგან მიიღო სახელწოდება დასაელეთის ოკეანემ, რომელსაც ახლა ეწოდება ატლანტის ოკეანე).

ატლანტი იყო ძმა ჰესპერიდების მამისა, ესე იგი ბიძა ჰესპერიდებისა და, რასაკვირველია, ოქროს ვაშლების ამბავი კარგად

იცოდა. აი ამ გმირს მიჰმართა ჰერაკლიმ, რომ დახმარებოდა მას სანატრელ ვაშლებს პოენაში. ატლანტმა უთხრა: კარგი, ვაშლებს მე გიშოვნის, მხოლოდ შენ ერთი საქმე ჰქენი—ეს ტვირთი ჩამომართვი ცოტა ხნობითაო. ჰერაკლი იმ წამსვე თანახმა გახდა და შეუდგა ცას თავის მძლავრი მხრებით. მაშინ ატლანტი წაეიდა ჰესპერიდებთან. ჰერაკლის თითონაც შეეძლო წასელა და ვაშლების მოტაცება, გველაშაპის სულაც არ შეეშინებია მას, მხოლოდ არ უნდოდა ძალით ვაშლების წართმევა, რომ ამისთანა საქციელით ზევესი არ გაერისებია. ჰესპერიდებმა მისცეს თავის ბიძას ვაშლები, მხოლოდ იმ პირობით, რომ ეს ვაშლები ისევ უკან დაჰბრუნებოდათ.

როდესაც ატლანტი დაბრუნდა და მოიტანა ოქროს ვაშლები, უთხრა ჰერაკლის:

— ცოტა ხანს კიდევ დაიჭი ცა და შენ მაგიერათ მე წაეიღებ ამ ვაშლებს და მიეუტან ვერისთესაო.

— ძალიან კარგიო, — უპასუხა ჰერაკლიმ, — მაგრამ ერთს წუთას-კი ჩამომართვი: მეტად მძიმე ტვირთია და მინდა ბალიში დავიღო მხარზე, რომ მხარი არ მატკინოსო.

ატლანტს მართალი ეგონა და ისევ შეუდგა ცას. როგორც-კი შეუდგა, ჰერაკლიმ მოჰკიდა ხელი თავის მშვილდ-ისარს, აიღო ვაშლები, უთხრა ატლანტს: — მშვიდობით ბძანდებოდეო! — და გაუდგა გზას საბერძნეთისკენ. ვერისთეს რომ მიუტანეს ოქროს ვაშლები, დაპატრონება მოინდომა მათი, აღარ უნდოდა დაებრუნებია ჰერაკლისათვის, მაგრამ იფიქრა, ვაი თუ ზევესი გამირისხდეს და დამსაჯოს ჰერაკლის ხელითაო; ამიტომ აიღო ვაშლები და მისცა ჰერაკლის. ჰერაკლიმ ეს ვაშლები შესწირა ათინა ღმერთს და ათინა ღმერთმა ისევ ჰესპერიდებს დაუბრუნა.

12. მეთორმეტე სარჯელი კიდევ უფრო ძნელი და საშიშარი რამ იყო. თუ ამასაც აასრულებდა ისე, როგორც სხვები აასრულა, მაშინ ჰერაკლი სრულიად თავისუფალი გახდებოდა; ვერისთეს აღარაფრის ბძანების ნება აღარ ექმნებოდა. არც ამ სარჯელს შეუშინდა ჰერაკლი. ახლა ენახოთ რაში მდგომარეობდა ეს სარჯელი.

ვერისთემ უბძანა მას, ახლა ქვესკნელში ჩადი, სადაც შეფოხს ჰაიდეს ღმერთი და იქითგან ცერბერი მომგვარეო. ცერბერი იყო სპილოს ოდენა საშინელი სამ-თავიანი მხეცი, ძალოს მსგავსი. კუდის მაგიერად მას ება დიდი გველაშაპი; კისერზე ფაფარი ჰქონდა, რომელიც, ბაღნების მაგიერად, გველებისაგან შესდგებოდა. ეს მხეცი იყო ჰაიდესის სამეფოს კარების მცველი.

ჰერაკლი წაიდა ტენარის კონცხზე (საბერძნეთის ნახევარკუნძულის კლდის ცხიერი), სადაც ბევრი გამოქვამული და ნაპრალია. ამ გამოქვამულებითგან შეიძლებოდა ქვესკნელს ჩასვლა. აქ ჩაეშვა ჰერაკლიც. წინ უძღოდა მას ჰერმეს ღმერთი, რომელიც იყო მიცვალებულების გზის მაჩვენებელი. იარა, იარა და მივიდა სტიქსის მდინარეზე, რომელიც გარს უდის ჰაიდეს ღმერთის სამფლობელოს. ხიდი თუმცა არ იყო ამ მდინარეზე, მაგრამ იქ იყო მენავე ხარონი, რომელსაც ნავით გაჰყავდა ხოლმე ამ მდინარეზე მიცვალებულთა სულები. ხარონი ჯერ უარზე დადგა: მეტად მძიმე ხარ, ჰერაკლო, და ჩემი ნავი ვერ გზიდავსო. მაგრამ ჰერაკლისთან აბა უარი როგორ გაუფიქროდა! ჩაისვა გმირი ნაეში და გაიყვანა მეორე ნაპირზე. ამ სახით შესდგა ჰერაკლიმ ფეხი ქვესკნელში. სხვა რომ ყოფილიყო ვინმე, ჰერაკლის ალაგას, ცერბერი მას თვალის დახამხამებაზე შუაზედ გაჰგლეჯდა, მაგრამ ჰერაკლი როდესაც დაინახა ცერბერმა, შიშისაგან ყმუილი დაიწყო, გაიქცა და ჰაიდესის ტახტ ქვეშ შეძგრა.

მოუახლოვდა ჰერაკლი ჰაიდესის ტახტს. ჰაიდესმა და მისმა მეუღლემ პერსეფონამ სიხარულით მიიღეს იგი და უთხრეს, ნებას გაძლევთ წაიყვანო ცერბერი, მაგრამ იმ პირობით-კი, რომ იარალი არ იხმარო, ისე დაიმორჩილო და შემდეგ ისევ ჩვენ მოგიყვანო აქ, ქვესკნელშიო.

ჰერაკლიმ ჩაიკვა აბჯარი, მივიდა ცერბერთან და მოხვია მაგრად ხელები სამკეც კისერზე. ამ დროს გველაშაპმა და ფაფრის გველებმა კბენა დაუწყეს ჰერაკლის, მაგრამ ჰერაკლიმ ისეთ ნაირად მოუქიბა ხელი, რომ კინალამ დაახჩო ცერბერი. მაშინ ცერბერი დაემორჩილა.

წაიყვანა გმირმა ეს საოცარი მხეცი, გამოიარა ათას ნაირად დახლართული გზა ქვესკნელისა და ამოვიდა ქვეყნად. როგორც-კი დაინახა ცერბერმა დღის სინათლე, მაშინვე ცოფი მოუვიდა, პირიდგან დორბლი გადმოყარა და სადაც-კი ერთი წვეთი დაეცა, იქ ისეთი ბალახები ამოვიდა, რომელიც სწამლავდა ადამიანს.

ცერბერის დანახვამ ყველას თავს ზარი დასცა. ვერისთე კინალამ ჭკუიდგან შეიშალა, როდესაც გაიგონა ცერბერის საზარელი ყმუილი და დაინახა მისი კუდის და ფაფრის კლაკენა; შიშისაგან აკანკალებული მაშინვე გაიქცა და დაიშალა.

ჰერაკლიმ, როგორც პირობა ჰქონდა მიცემული, ცერბერი უკანვე წაიყვანა და ჩააბარა ხარონს, რომელმაც გაიყვანა სტიქსის მდინარეზე და გაუშვა ჰაიდესის საბძანებელში.

* * *

შეასრულა ჰერაკლიმ თორმეტი სარჯელი და მორჩა. მაშერალს მოსვენება სწყუროდა და წავიდა ქალაქს თებეს თავის ოჯახში, რომ იქ მყუდროდ ეცხოვრა. მაგრამ ზევსის ნება იყო, რომ ჰერაკლი მყუდრო ცხოვრებას არ მისცემოდა: მისთვის მივეცი მას ძალ-ღონე და მამაცობა, რომ თავის ვაჟკაცობა დაჩაგრულების და გაჭირებულების საშველად გამოიყენოს, და არა იმისთვის, რომ მოისვენოს და უღარდელად იცხოვროსო. სამაგიეროდ ჯილდოსაც კარგს უმზადებდა მამა-ზევესი თავის საყვარელ შვილს. თუ იგი მოთმინებით აიტანდა ყოველს შრომას ბოროტ ადამიანებთან ბრძოლაში, ბოლოს მიღებული იქმნებოდა ღმერთთა კრებულში და იქ დაიმკვიდრებდა ბედნიერ ცხოვრებას. და მართლაც ვერ შესძლო ჰერაკლიმ დიდხანს უსაქმურად ყოფნა, ხელ-ახლად გამოვიდა ასპარეზზე და შეუდგა საქმიან ცხოვრებას.

ალ. ჭიჭინაძე

ანდრო

(ფრანგულიდან)

ანდრო სახლში მარტო დაარჩინეს და როდესაც იმას სახლში მარტო დაარჩენდნენ სოლძე, უთუოდ იეშმაკებდა და მოასდგნდა რასმე.

ანდრომ დაუწყო სახლს ჩხრეკა, კუთხე აღარ დაჭრის მოუნახავი. ფიქრობდა, ჰირის გასაცმაცუნებელ რასმე ვი-
 ჰოვი და კემოს გავიდებო: ანდრო დიდი მსუნავი და
 ღორმუცელა იყო, ამაში იმას ბადალი
 არაზინ ჰეზადა.

მარტო ისედა თუ არა თავი, აცოცდა
 კიბესედა და არც ერთი თარო არ დააგლო
 გაუჩხრეკავი. იმდენი ეკება ანდრომ, რომ
 ბოლოს წააწედა რძით სავსე დიდ-ეუ-
 რიან ქოთანს.

მოახლეს განგებ მიეძალა,—რა არის, კატა, და უფრო
 ანდრო, არ მისწვდომოდა და არ ჩამოეგლო ეს ქოთანი.

მაგრამ, როგორც ხედავთ, ანგარიში
 შეჭმლოდა: ანდრომ ჩამოიღო ქოთანი.

რა მშვენივრად ისაუბმებდა! ბედსედა
 ცეცხლიც განაღებული დაუხვდა.

ანდრომ რმე ფრთხილად ქვამში გადი-
 ღო და ცეცხლსედა დადგა ასაღულებლად.

რძე ცოტად შეთბა და მშვენიერი სუნი აუშვა. ანდრო ადრევე სტკებობდა საუსმით, ტუჩებს აცმაცუნებდა, ნესტოებს იბერავდა, რომ უფრო კარგად ეგრძნო რძის მშვენიერი სუნი.

რძე გაცხელდა, სემოდამ მოუვითანო ნაღები მოიგდო, მაგრამ ანდრო იცდის. უნდა, რომ უფრო მეტი ნაღები მოიგდოს.

ანდრო რომ სუნით სტკებობდა, ადუღებულმა რძემ დაიწყო გადმოსვლა. ავიდა ქვაბს ძაღლა, ავიდა, მერე ქვაბსედაც გადმოვიდა.

რძის უვითელი ქაფიც ბურთივით ძაღლა ავიდა, სულ ძაღლა ავიდა... აღარც ქვაბი სჩანს, აღარც ცეცხლი.

ანდროს ჰირსედ ნერწყვი გაუძრა, ვუღარა მოახერხა რა, აცოცდა კიბესედ, სულ ძაღლა საფესურსედ დაჯდა და იქიდან ნაღულიანად გადმოიურებოდა; უცქერდა, რძის უვითელი ქაფი ძაღლა როგორ ადიოდა, ადის და იმის ასვლას ბოლო აღარ აქვს....

ამ დროს მოახლეც შემოესწრო.

მ ა მ ა ლ ი და მ ე ლ ი ა

მერთელ მამალი, გარშემოხვეული ქათმებით, ერდოზედ შემომჯდარიყო და იქილამ გადმოიყურებოდა.

მელია აქვე, ახლო-მახლოს დატუნტულებდა, მამალს თვალი შეასწრო, მივიდა და შესძახა:

— ჩემო გულის-მურაზო და მეგობარო, იცი ახალი ამბავი?

— რა ამბავია?—ჰკითხა მამალმა.

— ისეთს ამბავს გეტყვი, რომ ძალიან გაამოს: დედა-მიწაზედ რაც-კი ცხოველია, ფრინველი და ოთხ-ფეხი, წყალში მოცურავი, თუ დედა-მიწაზედ მოსიარულე და ქვემძრომი, — ყველამ ერთხმად პირობა დასდეს, ტკბილად, ძმურად ვიცხოვროთო.

„ფიცს, რასაკვირველია, არაეინ გასტეხს: — მერწმუნე, მამენდე და ძირს ჩამო შენც შენი ქათმებით, მოეგებიოთ ერთმანეთს მეგობრულად და ერთად ტკბილად ვიცხოვროთ, როგორც შეჭფერის ძველ ნაცნობებს და კაი მეზობლებს.“

„ჩამოდით ძირს, მე კიდევ სხვა ახალი ამბავი მაქვს სათქმელი, — იმის გავანებაზედ სიხარულით ხომ ფრთას-ფრთას შემოჰკრავთ.“

— შენმა მოტანილმა ამბავმა მართლა რომ ძალიან გამახარა, უთხრა დინჯად მამალმა.

— მაშ ჩამოდი რალა?

ერთს წუთს დამაცა, — სთქვა მამალმა და გზისკენ გაიხედა, — აი იქ ვილაცა მოჩანს!

— ეინ მოჩანს?

— შორიდან ექვსიოდე ძალი მორბის ჩენკენ. უთუოდ მაგ ახალ ამბის სათქმელად მორბიან. აბა მაშინ იქმნება ჩენნი მხიარულობა! მე თქვენ ზვეენა-ალერსის მოწმათ ვიქმნები.

მელიამ გაიგო თუ არა ეს, იმავე წამს ისე მოჰკურცხლა, რომ დედა-მიწას ფეხს არც-კი აკარებდა.

ბ ა ტ ი ს ჭ კ უ ა

ერთი დედა-ბატი კვერცხებზედ მჯდარა და უეცრად ავად გამხდარა. თავი სასიკვდილოდ უვრძენია, შეჭმინებია, შეიღებს ვინ გამოამიჩეკსო, და ლახლახით წამოსულა, მოუძებნია ერთი სხვა ახალგაზდა (მამალი) ბატი, ყურში თითქოს რალაც ჩაუჩურჩულებია, ამის შემდეგ ის მაშინვე მისულა და ავადმყოფის მაგიერად კვერცხებზედ დამჯდარა.

დედა-ბატი გვერდიდამ არ მოშორებია, სანამ მეორე დღეს სული არ ამოსელოა.

ბ ე რ ა - ბ უ რ თ ი

(თამაშობა)

მოთამაშე ბავშვები ჩვეულებისამებრ ორ თანასწორ გუნდად განიყოფებიან. შემდეგ კენჭს ჰყრიან და ვისაც ამ ორ გუნდს შორის შეხედება თამაშობა, ის იწყებს. მოთამაშე გუნდი ადგილზე რჩება. იშოვის დიდ პრტყელ-ზურგიან ქვას ანუ აგურს, ააყუდებენ ერთ ადგილას ნიშნად, ანუ „ბერად“, და ყველანი მოუდგებიან მას გვერდით. მეორე გუნდის ბავშვები „ბერას“ გაშორდებიან ასე 50--60 ნაბიჯის მანძილზე.

გამოვა პირველ გუნდიდამ ერთი მოთამაშე, აიღებს ბურთს და, როგორც მიღებულია, გაჰკრავს მეორე გუნდის მოთამაშეებისკენ. ეს უკანასკნელები ამ დროს უეჭველად ცდილობენ ბურთი ჰაერშივე დაიჭირონ. და მიწაზედ არ დაუშეან. ესთქვათ, ჰაერშივე დაიჭირეს: მაშინ ბურთის გამომსროლელი „გაჭრილი“ შეიქმნება, ჩამოერთმევა უფლება, რომლის ძალითაც მას ზედი-ზედ თორმეტჯერ შეეძლო ბურთის გასროლა, და გადგება განზედ, რომ ამხანაგს დაუთმოს ადგილი.

ბურთს მეორე გუნდი პირველს გადმოუგდებს. გამოვა ახლა მეორე ბავშვი და იმ გვარადვე გაჰკრავს ბურთს. ესთქვათ ბურთი ვერ დაიჭირეს და მიწაზე დაეცა: მაშინ ბურთის ამღებს დარჩება მეორე საშეალება მსროლელის „გაჭრისა“, სახელდობრ, ბურთს და-

ქართული
მოაზრობის
საქართველო

უმიზნებს „ბერას“, მიწა-მიწა გააგორებს ისე, რომ მიზანს, მოაზრობას კიდევ. თუ მოარტყა, მაშინ მსროლელი ისევ გაჭრილად ჩაითვლება და უთმობს ადგილს მესამე ამხანაგს; თუ კიდევ ბურთი „ბერას“ ააცდინა, მაშინ მსროლელი გამარჯვებულად ჩაითვლება და სროლას განაგრძობს, ვიდრე არ გაიჭრება; მხოლოდ თორმეტჯერ გასროლის შემდეგ, თუნდაც არ გაიჭრას, თამაშობა უსათუოდ შემდეგს უნდა დაუთმოს.

ამ გვარად ბურთი გადადის ერთი ბავშვიდგან მეორესთან, ვიდრე ყველა ჩამოირიგებდეს. როცა უკანასკნელი მსროლელი გაიჭრება, ანუ თავის თორმეტს გასროლას უზიფათოდ შეასრულებს, მეორე გუნდის ბავშვებმა უნდა დაიჭირონ პირველების ადგილი და პირველებმა მეორეებისა. მხოლოდ ადგილების შეცვლის დროსაც აი რა არის საჭირო:

მეორე გუნდის ბავშვები თავის ადგილას ერთად შეგროვდებიან, მერე ყველანი გამოიქცევიან ძახილით: „წიაწო! წიაწო! წიაწო!...“ და უსუნთქებლივ ცდილობენ მიაღწიონ „ბერამდე“. რომელი მოთამაშეც გზაში ამოსუნთქვით „წიაწო“-ს ძახილს გასწყვეტავს, იმას იქვე შეაჩერებენ პირველი გუნდის ბავშვები, რომლებიც ამას თვალს ადევნებდნენ, და უკანვე დააბრუნებენ; მხოლოდ მანძილი გაკრულმა ბურთმა უნდა აღნიშნოს: ერთი ბავშვი გაჭკრავს ბურთს და საცა დაეცემა, იქ ბრუნდება „წიაწო“-ს შემწყვეტელი, რომ ხელ-მეორედ ძახილით უსუნთქებლივ „ბერას“ მიაღწიოს. როცა მეორეები დადგებიან „ბერასთან“ და პირველები მათ ადგილას, თამაშობა ხელ-მეორედ იწყება.

ვინც ისე გაჭკრავს ბურთს თორმეტჯერ ზედი-ზედ, რომ არც ერთხელ არ გაიჭრება, ყველაზედ ძლიერ გამარჯვებული ის არის. მომეტებულ ნაწილად იმარჯვებს მკლავ-ლონიერი ბავშვი, რომელიც ისე შემოსრტყორცნის ბურთს, რომ მეორეები დაჭერას ვერ ახერხებენ ან, თუ გამოგორება შეხვდათ, „ბერას“ ვერ არტყავენ.

ანდაზები

(თ. რაზიკაშვილის წარმოდგენილი)

1. გიყს ნურც ეტყვი, ნურც ათქმევინებო.
2. უსინილისო ვირზედ იჯდა, აჩის ეუბნებოდაო.
3. შენი კარი გააღე, სხვისაც ღია დაგრჩებო.

გამოცანები

(თ. სახოკიას წარმოდგენილი)

ჩემი პატარა ფინია,
ჩემი სუფრა და ლბინია.
სულამც მას ენაცვალოსა, —
ჩემი ცოლი და შეილია.

შვიდი ფიცარი, შვიდად შეკრული, —
ვერც მე გაეხსნი, ვერც შენ გახსნი,
ვერც გიორგი ნეფის შვილი.

(თ. რაზიკაშვილის წარმოდგენილი)

ერთი თბა მყაედა ელაო,
მხარზე გაედო ენაო;
იმისი ნათქვამ-ნაქნარი
ქეყყანას დაეჯერაო.

იქით გორას ქორი კივის,
 აქეთ გორას შაფარდენი,
 შუა ხონობ ჩამოტირის:
 — მაგათ ხელში ჩავეარდები;
 მომკვლენ, აღარც-კი შემჭამენ,
 სახმელეთოდ დავეარდები.

ჭ ე ა

(ვ. ლლონტის წარმოდგენილი)

ინებე ჭიქით დალევა,—
 დამწვა დიდმა სირცხვილმა.

ს ა მ ა თ ე მ ა ტ ი კ ო გ ა მ ო ც ა ნ ე ბ ი

ორნი შეექცეოდნენ კვერცხებს. ერთმა უთხრა მეორეს:—მომე ერთი კვერცხი და მეც იმდენი მექმნება, რამდენიც შენა გაქვსო.

— არაო,— უთხრა მეორემ, შენ მომე ერთი კვერცხი და მაშინ მე შენზედ ერთი-ორად მეტი მექმნებაო.

გამოიცანით, რამდენი კვერცხი ჰქონდა თითოს?

ერთს კაცს გზაში მთხოვარა შეხვდა და მოწყალება გაიღო, მისცა იმის ნახევარი, რაც ჯიბეში ფული ჰქონდა, და კიდევ ნახევარ კაპეიკიც მეტი.

პატარა ხანს უკან შეხვდა მეორე მთხოვარა, ამასაც, რაც ფული ღარჩა, იმის ნახევარი მისცა და კიდევ მეტი ნახევარ კაპეიკი.

მერე მესამე შეხვდა და ამასაც იმოდენი მისცა. ბოლოს, როდესაც მეოთხე მთხოვარა შეხვდა, ბევრი ეძება ჯიბეში ფული, მაგრამ ვერა იპოვა რა.

გამოიანგარიშეთ, რამდენი ფული ჰქონდა და თითოს რამდენი მისცა?

მტრედები მოფრინდნენ და ხეებზედ დასხდნენ დასასვენებლად.
ყველა ხეზე თითო მტრედი დაჯდა -- და ერთ მტრედს ხე აღარ დარჩა;
მერე ორ ორნი დასხდნენ -- და ახლა ხე უმტრედოდ დარჩა.

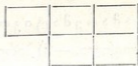
რამდენი მტრედი იყო და რამდენი ხე?

გ ა მ ო ც ა ნ ა - ს უ მ რ ო ბ ა

ერთი ბოთლი წითელი ღვინო^ა ხუთ შაურადა ღირს, -- აბაზიანი ბოთლი თეთრი ღვინო რამდენი-ლა ეღირება?

აიღეთ თხუთმეტი ჩხირი და დააწყეთ ისე, რომ გამოვიდეს ხუთი თანასწორი უჯრა, როგორც სურათზეა ნაჩვენები.

ესლა მოაშორეთ სამი ჩხირი ისე, რომ მხოლოდ სამი, თანასწორივე, უჯრალა დარჩეს.

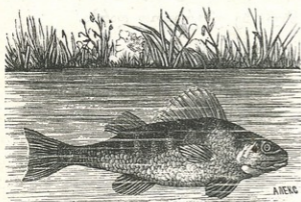

შ ა რ ა დ ა

(ლუარსაბ ციციშვილის შედგენილი)

პირველი ჩემი ნაწილი
ჰქვიან -- ვინც არის მშობელი;
მეორე არის ხან ტკბილი,
ხან მეზობლისა მემობელი;
ხოლო ორივე ერთად-კი
ისეთს გვიჩვენებს სახელსა,
რომელიც უყვარს ყოველთვის
ვით მთიელს, ისე ბარელსა.

რ ე ბ უ ს ი

მე-IV №-ის გამოცანების ახსნა

1) ქარი, 2) ნარდი, 3) წისქვილი, 4) ბზე.

ჭ მ ა : მუხა, წაბლი, თხილი, ბია, წიფელა—ხე.

ს ა მ ა თ ე მ ა ტ ი კ ა გ ა მ ო ც ა ნ ა : 1) თავდაპირველად სულ 33 ბატი ყოფილა.—2) პირველ ძმას მიესცეთ 10 ორ-ორ ციკნიანი თხა,—სულ შეხედება 30 სული. მეორეს მიესცეთ 5 თითო ციკნიანი და ხუთიც სამ-სამ ციკნიანი. ამასაც შეხედება 30 სული. მესამესაც დანარჩენები; ამასაც 30 სული შეხედება. ახსნა სხვა გვარადაც შეიძლება.

შ ა რ ა დ ა : იასამანი.

რ ე ბ უ ს ი : სოფელი ენახე უძალო, შიგ გაეიარე უჯოხო.

გამოცანა და რებუსი ახსნა სონა ქუთათელაძისამ (ხონი-დამ), შარადა—მარო ქუთათელაძისამ (ხონიდამე), ზმები—ფატი ლლონტიმ და სამათემატიკო გამოცანები—ქუთაისის გიმნაზიის მეოთხე კლასის მოწაფემ გიორგი ჯაყელმა.